

279316

Datina

ANUL V.

No. 1-2.

TUDOR DOMNUL

Biblioteca Universității Regele Ferdinand I.

din CLUJ.

Nr. 824 19 28

EXEMPLAR LEGAL.

DATINA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director: M. Gușiță.

An. V. Nr. 1—2.

Ianuarie
Februarie 1927.

S U M Ă R U L :

O Troiță lui Tudor Domnul,
în Lunca Padeșului-Mehedinți

Neliniște — poezie

Din literatura Italiană :

Vizita prefectului: Renato Fucini — novelă

Folklor Mehedințean — culegere

Biruința — poezie

Schițe desenhuri

M. Gușiță
Gr. Vêja

Const. D. Ionescu
Gh. Stolțan
Const. Goran
G. Simionescu
Th. Aman

BCU Cluj / Mișcarea culturală: Library Cluj

Insemnări :

St. Zeletin : Naționalizarea școlii

T. Vianu : Masca Timpului

Lucian Blaga : Ferestre colorate

I. Pillat : Biserica de altădată

V. Voiculescu : Poeme cu îngeri

Al. doilea buletin al extensiunii univ.-Cluj.

Două centenare: Pestalozzi și Beethoven

Palicarul dela „Clopotul“ lui Ahasver

C. Kirilescu : Apărarea națională și școala

St. Bezdechi : Sat și oraș

I. G. Duca : Liga Națiunilor

D. Stoica : Expoziția de pictură

Scrisori din București

„Graiul Românesc“

Jubileul „Cosânzenii“.

Orice reproducere este oprită

ABONAMENTE :

Lei 30

Lei 200 . . . pe an

Instituții și autorități: Lei 300

O troiță lui Tudor Domnul, în lunca Padeșului-Mehedinți.

*Depe la vetrele voastre în numele dreptății v'am chemat !
Și iarăși să știți: Nici cel mai bun plugar nu poate face din
buruiană orz, numai de va smulge-o din rădăcină va scăpa de
ea, Și de va vrea Dumnezeu, din rădăcină voi stărpi răul și
vol întemela și păzi Dreptatea, căci numai în Dreptate și Slo-
bozenie stă izbăvirea noroadelor !*

Domnul Tudor către Adunarea Pandurilor
Lunca Padeșului-Mehedinți
Ianuarie 1821.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Milă pentru suferințele celor de jos, scârbă pentru jostnicia
celor de sus, sete de dreptate și dragoste de patrie, iată
izvorul revoluției din 1821.

Ivirea lui Tudor, în cea mai innegurată noapte a istoriei neamului
românesc, a fost un fulger, care în cea mai depe urmă clipă a trăznit
alcătuirea politică și socială care batjocorea până dincolo de umi-
lire, demnitatea poporului și a țării.... Și tunetul trăznetului revoltei a
zguduit adânc și a clocolit un veac, plămădind conștiința dreptății
sociale, aducătoare de pământ țaranului, și conștiința națională înche-
gătoare a hotarelor României de astăzi.

1821—1921: Un strigăt, o desmeticire și o jertfitoare trudă către
implinirea acelorasi năzuinți sociale și naționale.

....Și Tudor Domnul, îngemănat de gândurile chibzuitoare a trebii
celei de izbăvire, în pământul Mehedinților a crescut și el i-a dăruit
cea dintâi și cea mai temeinică oaste de panduri.... Lunca Padeșului
stă mărturie grăitoare a meterezelor Lui Tudor și a celei dintâi adu-
nări de țărani-ostasi, unde a răsunat și de unde a pornit strigătul de
mântuire a patriei prin Dreptate și Slobozenie....

A trecut mai bine de un veac de atunci și lunca Padeșului stă
stearpă, văduvită de cinstirea ce se cuvine eroului-martir pentru lupta
și jertfa lui.

De aceea „Datina“, ridică stăruitoare chemare, pentru înălțarea
unei troițe în lunca Padeșului, în mijlocul meterezelor Domnului Tudor.
Oricine dorește înfăptuirea acestei sfinte datorii, va îndrepta dăru-
itoarea lui fărîmă „Datinei“.

NEȚINIȘTE

Chemările de patimi gem amare
In împletiri de lacrimi și răs
...Un bob de lut e'n fiecare floare
Și-o suferință în fiecă surâs....

De mii de ani se caută nebună
Puterea risipită de demult
In razele eterice de lună
Și'n pământescul patimei tumult.

Și'n nopțile de vară minunată
Când scapă-ale stelelor vâpăi
Se regăsește tina blestemată
Cu razele ce tremură pe văi....

In seara asta plină de tăcere
Nu simți tu, dragă, tremurând în noi
Adormitoare șoapte de durere
Și fericiri stropite cu noroi ?

Eternele chiemări ale vieții
Se sbat amar să frângă lațul strâns
Ca un ocaș ce sfarmă păreții
Să se audă răsvrătitu-i plâns....

In noaptea asta greu turburătoare,
Ne chiamă glasul patimei din noi....
...E un strop de tină'n fiecare floare
Și'n orice vis o boabă de noroi...

Gr. Vêja.

Din Literatura Italiană.

Renato Fucini (1843—1921) s'a relevat ca poet dialectal. De altminteri, pentru Italia nu este nimic surprinzător. Alături de literatura generală, a înflorit o altă a dialectelor. Sonetele lui „in vernacolo pisano”, deși făurite pentru petrecerea prietenilor, l-au consacrat. Slujbă de inspector general școlar l-a purtat adesea în mijlocul naturii care a constituit motiv de poezie, și coborîndu-se, de atâtea ori, între țărani sau simplii provinciali, le-a cunoscut viața, le-a înțeles-o și i-a zugrăvit în firescul situației, ironizându-i indulgent.

Sufletul vesel, fericit al lui Renato Fucini care a oglindit în apele sale situații și tipuri, uneori schițate numai în câteva linii, se desprinde din cele două volume ale sale „Le veglie di Neri” și „All'aria aperta”, din care am tradus nuvela de mai jos.

Puterea talentului său stă în umor, frăgezime, precizie în caracterizarea oamenilor și împrejurărilor, precum și în bogăția de culoare.

Un mic clasic, care n'a știut ce-i zâmbetul amar; inclinat mai de grabă să rădă, să facă glumă, caricatură, fără nici un dram de satiră. Intuiția sa culegea elementarul și simplul din lumea oamenilor simpli. „... Surâde, începe să rădă și cu el rîd toate personagiile în cor, fără să bage de seamă că își spun rolul, și cititorul, fără să observe, e copleșit treptat de un rîs epic”.

Întrebat odată de ce plac atât de mult nuvelele sale, a răspuns: „Poate fiindcă sunt adevărate și lucrurile adevărate sunt frumoase. Eu, vedeți, am avut curaj. Curajul de a întrebuița totdeauna cuvintele cari ne trebuie și nu altele; și mai vârtos curajul de a mă arăta cum sunt”!

Rînduri de admirabilă autocaracterizare.

Și tot atât de caracteristice sunt și cuvintele pe cari le spunea prietenilor, după 1882, când trecea de la versuri la nuvelă: „Printre piaițe vreau să fac și eu pe seriosul”.

Opera reflectă viața omului: chiar când a ajuns să fie cunoscut și prețuit, a rămas neclintit în modestia sa rutsică. Îlar și sincer, prin spiritul său dispunând pe cei cari îl înconjurau, a fost omul și este și artistul din nuvele. A iubit pe cei simpli, pe țăranul toscan, natura și animalele. Când a zugrăvit cusururile umanității peste sufletul său n'a trecut nici cea mai ușoară umbră de sarcasm: a rîs de defectele altora cum ar fi rîs de ridicolul său propriu.

Bunătatea aceasta firească constituie un fondal peste care se proiectează figuri și circumstanțe umoristice.

În contrast total cu G. D'Annunzio retoric și complex, arta lui R. Fucini, fără să fie copia realității, e prinderea liniei mari și expresive; o vorbă, un gest sunt la scriitorul toscan mai elocvente decât copioasele pagini de analiză cu care modernismul ne amețește atât de des de la o vreme încoace.

R. Fucini e aproape necunoscut la noi. Pentru a familiariza publicul românesc cu o altă față a literaturii italiene și pentru ca să ne slujească de îndreptar această perfecțiune de epică novelistică, am crezut folositoare traducerea celor câteva pagini cari urmează.

VIZITA PREFECTULUI

de
Renato Fucini.

Plimbându-se pe ulițele orașelului nimeni n'ar fi băgat de seamă numai de cât că se oarde ceva important, după ce Primarul primise telegrama aceea dela Prefectură. O mare mulțime innăuntru și dinaintea farmaciei lui Verdiani și nimic altceva. Dar, lucrurile luau cu totul altă înfățișare pentru cine și-ar fi aruncat privirea în dosul caselor, în curți și în grădini. Aproape la toate ferestrele era o fluturare de rochii și de haine negre întinse la soare, iar în aer plutia domol un miros pătrunzător de naftalină, amestecându-se cu mireasma rozetelor și tămâioarelor înflorite. În pridvoare și în băătură era robotă mare: scuturau praful și curățiau petele, pentru a innoi, pe cât e cu putință, o sumedenie de vechituri, cari de zeci de ani dormiau tihnit în fundul dulapurilor.

Un adevărat dezastru pentru molii!

Telegrama primită de Primar îi vestea sosirea Prefectului, în ziua următoare, cu trenul de 12 și 40.

— E o oră urită! — zicea Primarul din Torrefosca, membrilor Delegației permanente întruniți în grabă.

— E o oră urită, căci nu știi dacă trebuie să pregătești o gustare, un prânz sau o băutură răcoritoare.... Ajunge. Despre asta o să vorbim mai târziu, când va sosi și ajutorul de primar Verdiani. Oooo! unde rămăsesem?... A! Și atunci, deci rămâne stabilit ca d-v. să cătați în cursul serii să vestiți pe șefii de atelier și pe Directoarea școalelor; d-v. să vă interesați de șeful muzicii...

— L-am înștiințat.

— Bravo! D-v. îmi spuneți că vă luați sarcina trăsurilor; și eu mă voi îngriji de Protopop și de surorile dela școalele călugărițelor. Dar vă'ntreb, Verdiani, ce face acest ajutor de primar Verdiani?... Secretare!

— Viu îndată, domnule Primar, — răspunse secretarul mișcându-se din odaia de alături și înfățișându-se în aceea a Consiliului.

— Secretare, da, zic, Verdiani ăsta vine sau nu?

— Am mânat pe Trambusti....

— Da' Trambusti ce face? Ce face Trambusti ăsta? Să se'n-toarcă cel puțin el, drăcia... comedia dracului...

Primarul începuse să se umfle în pene de-a binelea și dându-și

seama de toată răspunderea care-i apăsa pe umeri, era nerăbdător de a rândui demn lucrurile..

— Cine-i dincolo, secretare ?

— Torrini și inginerul.

— Să-mi trimiți numai decât pe Torrini.

— Dacă nu mă'nșel, iată-l, domnule Primar.

— Cine ?

— Trambusti. Il auziți ? — răspuse secretarul — e cel care urcă scările. Dar ce urlet e ăsta ? drăcia... și arătându-se în ușe :

— Liniște ! Ce e asta ? Comedia... ! Ori ce vă credeți în piață ? Frumoasă creștere într'adevăr !

— Dar eu, domnule secretar...

— Haida, haida ; vorbă puțină și potoliți-vă !

Trambusti intră asudat să povestească, că Verdiani îl alungase ca pe un pungaș și că-i spusese să rânduiască lucrurile fără el, fiindcă nu-i chip să vină.

— Secretare, fii așa de bun și vino un moment până aici să afli despre ce e vorba și să trimiți pe inginer până la mine.

Verdiani, cumnatul lui Bargelli birtașul, era un element foarte necesar în asemenea ocaziune, când se vorbea de gustare, de prânz sau de băuturi răcoritoare.

Cu inginerul se stabili ca muntele de materiale din piața Garibaldi să fie îndată ridicat până seara și să se umple cu pietriș găurile caldarâmului de pe strada Mazzini și de pe bulevardul Umberto I. În ceea ce privește jedoul spuse că încercase, dar pierduse timpul de geaba, fiindcă era ruginit.

În sfârșit sosi și Verdiani cu draci. Și într'adevăr, bietul Verdiani avea dreptate ! Nu este permis, ba zău ! nu se poate îngădui ca într'un orașel să se petreacă scene ca aceea întâmplată la el după vestea telegramei !

Frumoasă îndrăzneală ! Ca și când el ar fi fost obligat să țină în farmacie un butoi de benzină ! S'ar zice : trebuia să prevezi. Să prevezi totul și nimic ! Când de exemplu se vinde un clondir sau două pe an, cine poate să socotească că o să-ți trebuiască mai mult ?... Și apoi ce purtare ! De abia li se spusese că benzina se sfârșise și că dacă aveau pete pe haine să le scoată cu săpun : urlete, fluerături, purtare pe care nu poți s'o ai nici față de un ocnaș ; apoi o sburătură de piatră într'un geam, și Dumnezeu știe cum puteau să iasă lucrurile, dacă nu sosiau jandarmii să golească farmacia și să o poată închide. Și ceea ce mai rău e că slujnica Primarului care era mai inverșunată decât toți....

— Da, în sfârșit, — întrerupse Primarul ferbând — nimeni nu vă cerea altceva decât să vă găsiți în măsură să corespundeți nevoilor publicului și să vă inzestrați farmacia, cum prescrie regulamentul, cu medicamente....

— Da, domnule ; și suntem de perfect acord, d-voastră ziceți, dar benzina nu este un medicament. Fir'ar să fie ! Si, ar fi frumos să-mi socotiți drept doctorii lumânările, nasturii, ghebele de ață pe care nevastă-mea le ține într'un dulap osebit.

— Da eu vream să spun...

— D-voastră spuneți ce vreți ; și eu v-aș spune că e vremea să sfârșim cu asta.

— Domnule Verdiani !....

— Da, domnule ; ar fi timpul s'o sfârșim cu aceste persecuții.

— Haida, haida, domnule Verdiani : nu sunteți pătrunși de gravitatea situației, și d-voastră, îmi permiteți să v'o spun, d-voastră nu aveți spiritul oportunității.

— Dar, domnule Primar....

— Considerați dacă acesta este momentul....

— Așa ! Și geamul spart mi-l plătiți d-voastră.

— Poftiți și ședeți și s'o sfârșim !

Acest „s'o sfârșim” Primarul îl spuse cu o voce groasă, că Verdiani nu avu tăria să-i relice. Iși scoase tichia și se așează posomorit, pe un scaun, la o parte.

— Ziceam, — reluă Primarul, adresându-se lui Verdiani — vorbiam de masă care trebuie s'o oferim domnului Prefect, dacă ar fi deajuns o bună băutură răcoritoare, sau....

— La ce oră sosește ?

— V'am spus și mai 'nainte : cam la 12^{1/2}.

.....Dar apoi se înțelege, cu una cu alta o să treacă ora unu și e posibil să vină și două.

— Și de aci unde se va duce ?

— De asta nu se știe nimic. Inșă, cu siguranță, oameni cu treburi multe ca aceștia, o să plece cu trenul de persoane de 5.

— Trenul de 5 a fost suprimat — zice unul din cei prezenți.

— Rău ! — observă Verdiani.

— Atunci — continuă Primarul — va pleca cu cel de 9 sau cel mai târziu cu acceleratul de 10 și 40.

— Iată. Dacă n'ar fi vorba de cheltueli, o masă la ora aceea ar fi bună și pentru noi — observă ajutorul de primar Zingoni. — În cel mai rău caz o să fie aproximativ o jumătate de oră de întârziere, dar în sfârșit....

— Spuneți-mi dacă știți — întreabă Primarul pe ajutorul de primar Verdiani — cumnatul d-voastră o fi acasă la ora aceasta ?

— Cred.

— Aș vrea să vorbesc puțin cu el. Ce ziceți despre aceasta, domnilor ?

— Mi se pare că-i bine — observă Zingoni — pentru că, dacă cheltuelile.....

— Secretare.

— Ce doriți, domnule Primar ?

— Trimite imediat pe Trambusti să spue birtaşului Bargelli dacă poate să vină aici un moment, fiindcă avem nevoie de el.

— Il trimit îndată.

Secretarul ieși, dar intră după câteva clipe, pentru a spune Primarului că venise președintele societății lucrătorilor și avea nevoie să-i vorbească.

— Viu, viu repede. Un moment, vă rog, domnilor. —

— Nu, nu.... toți sunt prea mulți! Aș spune că ar ajunge o delegație — spunea Primarul către președintele societății lucrătorilor. — Dacă trimiteți opt sau zece mi se pare..... Altfel se face o procesiune ce n'o să se mai termine niciodată, pentru că....., băgați de seamă, să vă fac socoteala : delegația permanentă, consiliul... adică, mai întâi muzica. Așadar: muzica, delegația permanentă, consiliul comunal, clerul, școalele, societățile lucrătorilor....

— Noi după școale!? — observă președintele, cu amărăciune pe buze.

— Și atunci vom zice așa..... o, deci spuneam : muzica, delegația permanentă, consiliul, clerul, veteranii, societatea lucrătorilor...

— Noi după veterani, noi?! bălbăi președintele cu răsufierea inveninată.

— Dar, dragul meu, într'un fel trebuie s'o potrivim! va trebui ca fiecare...

— Să vedem, să vedem, domnule Primar, să vedem dacă este cu puțință...

— N'avem ce să vedem, prietene. Protopopul mi-a trimis vorbă că el și preoții săi, dacă nu sunt puși imediat după consiliu, refuză să vină; veteranii au spus că ei nu stau după societatea lucrătorilor; d-voastră îmi vorbiți în chipul acesta... Atunci spuneți-mi cum să facem să vă mulțumim !

— Dacă ar fi vorba de ceva care m'ar privi numai pe mine,

veți înțelege bine, domnule Primar... Dar tinerii aceia? Știți... sunt băeți cam svăpăiați... puși pe bătae...

— Bine! Voi vorbi din nou cu Cangialli și voi vedea dacă se înduplecă... Imi pare rău... Imi pare rău... Am convocat Delegația permanentă... Imi pare rău că nu mă pot ocupa...

— Dar vi se pare, domnule Primar! Dimpotrivă, scuzați-mă... Știți? v'o repet, nu pentru mine, dar mă gândesc că...

— O să vedem, o să vedem; o să facem cum e bine... La revedere.

— La revedere, domnule Primar.

— Bargelli birtașul nu s'a arătat încă, a? întreabă Primarul intrând din nou în camera consiliului. Apoi, văzând pe ajutorul de primar Zingoni, care stătca tolănit, cu un braț întins pe masă și dormia ca un viezure:

— Ce necuviință, ce necuviință! — exclamă desgustat.

— Verdiani, rogu-te, scutură-l puțin ca să se deștepte.

Verdiani, posac cum eră, îi dete un ghiont în spate să-i rupă o coastă; și Zingoni, trezindu-se tresărind:

— E? O! Prefectul? A! — Surise, își întinse brațele și mormăi un fel de scuză, pentru a-l face să priceapă că e după masă... Este o necuviință... se'nțelege... dar și acasă la el, după ce a mâncat.. piroteala-i piroteală!

— Secretare, — strigă Primarul — s'a întors Trambusti?

— Da, domnule.

— Bargelli eră acasă?

— Da, domnule. Și a trimis vorbă că peste câteva clipe va fi aici

— Bine. Inchide că bate vântul și spune-i lui Trambusti să se repeadă să cheme pe Cangialli, fiindcă trebuie să-i vorbesc.

— Iată pe Bargelli, domnule Primar, — spuse secretarul care se dusesese la fereastră ca să privească în piață.

— Mai bine așa. Indată ce o fi sus, introdu-l; și când se întoarce Trambusti să-i spui să se ducă fuga să potolească pe idiotul acela care urlă cu trombonul că ne scoate sufletul.

Angiolino della Baciocca, ca să nu piardă vremea, se apucase să exerseze pentru repetiția pe care capelmaistrul muzicii o fixase în seara aceia la opt. Din susul și din josul orașelului și până chiar dela colinele din jurul lui veniau sunete false și urlete de instrumente; dar acelea sunt departe și... să le lăsăm în pace.

Secretarul întorcându-se:

— O telegramă, domnule Primar.

— A! e deputatul. Să vedem,

„Reținut capitală—f. importante lucrări comisiunea bugetului—nu pot— spre marele meu regret — să fiu părtaș la sărbătoarea recepțiunii solemne — Rog a saluta în numele meu pe contele senator prefect.“

„Del Mazzo“

— Privește, o știa și el! — observă Primarul — Nu e cu putință să-i scape ceva, știi, omului aceluia! Ce minte! Secretare, va trebui să i se răspundă.

— Telegrama e gata și când vom termina, mă duc repede să-i-o expediez.

— Foarte bine; și să nu uiți de Prefect.

— Mi-amintesc și de asta; dar m'am gândit că pentru astăzi e de prisos a-i telegrafia, pentru că la ora aceasta birourile prefecturii sunt închise și mâine dimineață de asemenea va fi inutil fiindcă birourile nu se deschid până la zece; iar la nouă și ceva domnul Prefect va fi pe drum spre noi. Ce ziceți?

— E bine, e bine. Ii vom aduce mulțumirile și scuzele noastre prin viu graiu, așa nu trebuie să ne ostenim....

— Și unde mai pui că economisim o liră! observă Zingoni, cu acea repeziciune și generozitate de vederi, pe care toți i-au recunoscut-o în totdeauna ca delegat financiar.

Primarul aprobă, dându-i o palmă peste ceafa grasă și-spuse secretarului să se ducă că caute pe Baragelli.

— Mă duc să-l chem numai decăt.

Când secretarul ieși ca să pornească în căutarea lui Baragelli, în capul scării se găsi față'n față cu soția Primarului, care-l întrebă dacă erau încă în consiliu.

— Da, Doamnă. Voiți să-l vedeți pe soțul d-voastră?

— Da.

— Il inștiințez îndată.

Primarul auzind că încearcă cineva la cleanța ușii:

— Cine e?... A! D-ta ești, secretare?

— Doamna d-voastră e aici și vrea să vă vadă.

— Uff! Vin de grabă.

Când Primarul străbătea sala ușierilor, îi ieși în cale un tinereț cerându-i favoarea să-i spună o vorbă.

— Cine sunteți d-voastră?

— Sunt secretarul Clubului bicicliștilor...

— Nu pot, nu pot... Vorbește cu secretarul și-l lăsa acolo cu gura căscată, ca să se ducă la nevătă-sa.

— Prea onorate...

— A, bravo Bargelli! Treci dincolo la domni aceia și vorbește cu dânșii până măntorc. Peste un moment voi veni și eu.

Soția primului cetățean din Torrefosca, transmitând tremurul membrelor sale agitate edificiului de funde, de flori și de pene cari se înălțau triumfătoare pe cap, aștepta încruntată în salonul unde se oficiază căsătoriile. Când intră primarul în cameră, ea nu se mișcă. Il fulgeră cu o privire disprețuitoare și cu o voce innăbușită de mânie :

— Frumoasă figură o să faci nevastă-ta mâine la recepție!

— Ce este? ce este? Tot vechea poveste?

— Privește-ți nevasta! Privește, domnule Primar din Torrefosca.

— Și-i arăta rochia întinzându-și-o -- Frumos o să fie mâine! D-voastră la stânga unui conte, ducându-mă la braț, cu vechiturile astea pe mine!

Frumoasă figură! Privește pelerina asta, cărpănosule!

— și i-o flutură în față. — Privește umbreluța asta! — și i-o deschise — Privește cravata asta, domnule cavalier, posesor al celei mai înalte decorații!

— Dar eu nu văd, apoi...

— Ești un sgârcit!

— Dar, iartă-mă, Letiția...

— Rușine!... cu patru moșii și o moară:

— Dar, zău...! Păcatele mele!... Da' ce vrei să fi bănuț cu?...

Cine să se gândească?... Dar se îndreaptă lucrurile, îngrijim de ce trebuie, spune-mi dacă vrei bani...

-- Acum, a? De acum până dimineață se croește și se coase o rochie! Și de azi până mâine dimineață poți să imbraci pe biata fică-ta care nu are o zdreanță de rochie ca lumea să pue pe ea și care stă acasă și plânge!

— Dar cel puțin o cravată pentru mine...

— Egoistule!... Insa nevastă-ta nu e din aluatul ăsta; sângele familiei mele, neamul Stanganini! nu se desminte; și nevastă-ta se gândise încă dinnainte și ai fi avut-o în scrin cravata, dacă Gonip po negustorul nu le-ar fi isprăvit pe toate azi dimineață.

Cineva bătù cu nodurile degetelor în ușe.

— Cine e?

— Oameni buni.

- Cari oameni buni?
- Eu, domnule Primar.
- Care eu?
- Trambusti.
- Haida!

Trambusti se arată în uşe să spună Primarului că dincolo îl a-dăstau, că Bargelli se înfuriase, altmintreli, cu minutele astfel soco-tite el nu putea să mai garanteze că o să pregătească totul.

- Am înţeles. Vin repede. Du-te.
- Dă-mi vre-o treizeci de lire—îi spuse Primarului nevastă-sa—şi o să caut să fac ceea ce-mi va fi posibil.
- Da douăzeci n'ar ajun...?
- Iuliene !..,
- Nu, nu, nu te supăra, haide, Letiția, nu te supăra. Ține, ține. Și înfricoșat de ochii nevestei, cari în momentele cele mai grele, deveniau galbeni ca cei ai pisicelor, fu gata să scoată cele treizeci de lire și s'o întrebe dacă-i mai trebuia ceva.
- Aș vrea să iau cu mine pe Trambusti pentru câteva ore....
- Nu știu ce-o avea de făcut în birou. Intreabă-l pe secretar. Eu mă duc dincolo. Ooooh!

Un cârd de lume îl așteptă la intrare :

„Domnule Primar, spune inginerul că prăjinile acelea n'a fost posibil să le găsească.

„La ce oră va fi adunarea? Aici sau la gară?

„Președintele veteranilor și asociația luptătorilor e dincolo și așteaptă.

„Grassi dela muzică a venit să spună că a trimis uniforma să i-o lărgească și nu i-a adus-o încă. Ce să facem?

„Pallino întreabă dacă voiți să iscăliți ordinul acela acum sau să treacă mai târziu.

„Doamna Directoare a scris că se simte rău.

— La secretar, la secretar!—mormăia Primarul, căutând să se scape de acel asalt.—La secretar, la secretar!—și se repezi în camera Consiliului, spunând lui Trambusti să anunțe, pe oricine ar fi, că nu-i acolo.

- Trebuie să plec, domnule Primar.
- Da unde te duci?
- Mi-a spus doamna d-voastră că are nevoie de mine.
- A, da! Atunci spune-i secretarului. Nu sunt pentru nimeni,

chiar dacă ar veni... și închise ușa cu o așa trântitură că eră cât pe aci să cadă de pe scaun ajutorul de primar Zingoni care adormise pentru a doua oară.

Trambusti, înainte de a se duce după doamna Letiția, trimise un copil să-i spună nevestei sale că după șapte să găsească pregătită obișnuita apă caldă; dar, pentru Dumnezeu! — să n'o uite.

Primarul și Delegația permanentă, pe la asfințitul soarelui ieșiau din Palatul Comunal veseli și satisfăcuți pentru a se duce la cină. Totul eră rânduit: prânzul, trăsurile, muzica, societățile...; tot fusese prevăzut și acum, mulțumită lui Dumnezeu, nu lipsia altceva decât o zi plină cu soare, ca totul să izbutească cum fusese plănuit.

— Când avem lună nouă, Zingoni?

— Sâmbătă noapte la patru și două zeci și cinci.

— Ești sigur?

— Zău! Am citit în calendar azi dimineață; și ăsta nu greșește

— Atunci suntem călare. al University Library Cluj

Seara la zece, tot orașul dormia după vuetul muzicii care exersă trei ore, fără răsufare, frumosul marș ce acum cinci ani i-a plăcut și profesorului Buonamici.

Toți nu. Primarul, retras în biroul său, scria salutul pe care avea să-l rostească la gară și toastul de la prânz. Aci gândia adânc cu capul între mâini; aci surâdea inspirat, privind pe Prefect țintă în ochi; aci gesticula atât de întăratat gata-gata să imprăștie cerneala în juru-i până la perdeaua albă de la fereastră.

În odaia de lucru, doamna Letiția și fica, ajutate de două cusătorese din oraș, parcă aveau respirația tăiată de zor și fără să scoată o vorbă, grăbiau să coase cu mâini infigurate.

Într'o colibă sărăcăcioasă la marginea orașelului, Trambusti, cu picioarele într'un lighean nu găsia mijlocul să-și potolească durerea care-i intrase în picioare.

— Ah! ce dimineață ruptă din raiu!... Bravi, bravi tineri! —

Primarul dând în lături ferestrele camerei salutase cerul senin, iar patru muzicanți chiar în uniforme, se plimbau păunându-se pe drum.

— Bună dimineața, domnule Primar.

— Bună ziua, Zingoni. Da ce mai dimineață, ai? —

Zingoni care sta cu casa peste drum de Primar, deschisese și el fereastra și privia, frecându-și ochii umflați și somnoroși, coviltirul de azur al unui cer încântător.

— Frumos început de lună! Dar pentru câmp ar fi trebuit puțină apă. Pentru grâu nu zic; dar pentru leguminoase este nevoe. Ș'apoi, domnule Primar, proverbele nu mint:

Ploaie de April

Fiecare picătură prețuește cât un butoiăș.

— O să sosească.... adică: va ploua, nu te'ndoi....

Primarul era distrat: „*In această solemnă ocazie, pe acest clasic pământ, orașul nostru ce este în fruntea tuturor din ținutul patriotic și fertil în care se află....*” Repeta salutul ce-avea să-l rostească la gară.

— Domnule Primar!....- Nu auzi glasul care-l striga, și: „*Pe când dincolo, peste oceane....*”

— Domnule Primar!....

— Ce vrei, copile?

— M'a trimes tâmplarul cel care lucrează masa pentru banchet să vă întreb dacă aveți vre-o douăzeci de cue cu capul lat, pentru că nu s'a deschis încă magazinul de ferărie.

— Poate să fie. Ia vezi întreabă jos pe femeile celea.... Acolo.... Unde te duci? Sună clopoțelul.... Mai tare!.... „*pe când dincolo peste oceane, flamura noastră....*”

— Bună ziua, domnule Primar.

— Bună ziua, domnilor.

— Domnule Primar, noroc și voie bună.

— Bună ziua, fetelor. Bravo, bravo!.... O, cât sunteți de frumoase.

— Da unde este doamna Esterina?

— E dincolo peste oceane și coase.... adică.... nu..., vream să zic: sunt jos, iau gustarea de dimineță.

— Domnule Primar, bună dimineața.

— Salutare, domnilor, salutare!

— Frumoasă zi, nu?

— Minună! —

— O flașnetă ambulantă se opri supt fereastra lui Zingoni să sforăe și să behăiască răsuflat:

Ah moartea totdeauna

Zăbovește să vină....

— Ce operă e *Semiramida!* — exclamă Primarul, aruncând un gologan în stradă.

Zingoni speriat de primejdia risipei gologanilor, închise fereastra

izbind-o și toată dimineața nu se mai auzi nimic de el.

Deși era deabia opt, târgușorul se însuflețea văzând cu ochii. Strada forfotia de lume și prăvăliile se deschideau, una după alta, toate împodobite de sărbătoare în lumina frumosului cer de primăvară. Unul punea afară steaguri, altul atârna cununi de verdeață, altul lustruia, altul scutura de praf, altul spăla.... Jos în piață se vedea de departe Raglani care zdărnăind ici și colo mațul de tras vin, stropia drumul, în juru-i cu un pâlț de copii, cari răsând cu hohote se bălăcăreau în apă. Inginerul și secretarul trecură în fugă, urmați de Trambusti care de-abia își trăgea răsufierea, nevoindu-se să ducă în spate un mănunchiu de steguri pentru sala banchetului.

Era un dute-vino de veselă roboteală; zarvă, răs, sporovăială în gura mare; salutări voioase, chemări de departe, sunete false de trombon și țipete de copii nebuni de bucurie că n'aveau școală; și un răsunset de zurgălăi și de trăsuri cari sosiau dela țară; și un soare înfierbântat care-și trimetea razele strălucitoare peste culorile felurite ale mulțimi; și un ciripit de rândunele, și o adiere de vânt plăcut printre miresele pridvoarelor și ferestrelor împodobite cu flori și cu tineri ochi surzători.

Primarul, întors acasă de la Primărie unde stătuse câteva ore pentru a veghea și a lua ultimele dispozițiuni, după ce s'a imbrăcat în găteală de mare ținută, neuitând nici faimosul joben, un fel de lup care de cincisprezece ani își pierdea părul, dar năravul ba, acel joben solemn cu borurile așa de late încât părea o parașută, se ivi la fereastră să arunce o privire.

— Trăiască Primarul nostruuuuu!

— Tăceți, taceți! — făcu semn cu mâna cași când ar fi spus: „E prea de vreme, prea de vreme, mai târziu, mai târziu” și se trase îndărăt emoționat la gândul că, la urma urmelor, totul i se datora lui, și; *„In aceasta solemnă ocazie, pe acest clasic pământ...”*. Măsurând odaia cu pași enormi, repetă pentru ultima oară salutul ce avea să-l pronunțe la gară.

La 12 precis, Delegația permanentă și altă delegație de consilieri veniră să-l ia de acasă, pentru a-l duce cu alaiu până la Palatul comunal. Salutată de o izbucnire de aplauze, urmată de o puzderie de râsete, apărū mai întâiu slujnica să dea în lături canaturile ușii, și, imediat după aceea, Primarul se înfățișe rađios în prag, având alături pe doamna care sclipia într'o strălucitoare pelerină din aceiași stofă din care era confecționată cravata sa nouă, și:

— Rămâi cu bine, draga mea Letiția; peste puțin îți trimet trășura; Domnilor, să mergem...

Cine n'a văzut acel grup, umblând lanțos de măreț printre lumea care se dădea în lături salutând la trecerea lor, cine n'a văzut acea dezordonată, bălțată amestecătură de pulpane, de bărbi ciufulte, de pantaloni largi, de gulere destrămate, și fluturări de eșarfe negre, a văzut puțin în zilele sale, sau mai bine zis, n'a văzut nimic.

Ați mai văzut vrdodată?....

„Ce?

Ați mai fost cândva?...

Unde?

Păreau.... Dumnezeule! ce păreau?... Păreau un stol de păsări de baltă, niște saltimbaci greviști flueraiți, o procesiune de quakeri¹⁾ în doliu, păreau... Cine îmi poate spune ce păreau?... Păreau Primarul, Delegația permanentă, și o delegație a Consiliului comunal din Torrefosca.

Innaintea Palatului Comunal, mulțimea peștrită era așa de îngheșuită că dacă ai fi asvârlit un pumn de meu, n'ar fi căzut pe pământ nici un grăunte.

La trecerea reprezentanților drumul s'a deschis cu anevoie, precedați de un gardist care da ghionturi în dreapta și de Trambusti care da coate în stânga, au putut în sfârșit să ajungă la scară unde secretarul cu un terfelog în mână începuse să facă apelul pentru a rândui cortegiul.

- Veteranii și asociațiile militare.
- Prezent.
- Defilați, defilați și mergeți la locul vostru.
- Societatea lucrătorilor...
- Societatea lucrătorilor.... — Nu răspundea nimeni.
- Societatea lucrătorilor....?
- Nu vin — se auzi un glas.
- O să meargă și fără de ei — adaose un altul.
- Innainte, innainte, tinerilor, altfel întârziem.
- Societatea dramatică „*Repetiție și iarăși repetiție.*“
- Prezent.
- Acolo la felinar. Bravo, bravo! aici. E reprezentație astăseară tinerilor?
- Nu, domnule: Duminecă. Astăseară facem repetiție.
- Clubul recreativ „*Amiciția.*“
- Jos, după ei. Foarte bine!
- Clubul recreativ „*Onoare și Concordie.*“

1) tremurători — Sectă englezească — Erau cuprinși de un tremur când își țineau predicele

- Protestară și plecară să ia o gustare pe iarbă verde.
 — Poftă bună.
 — Tăcere!
 — Bicicliștii.
 — Prezent.
 — Așezați-vă aici. Și d-ta Trambusti du-te în capul cortegiului, să spui muzicii să facă vre-o cincizeci de pași înainte, altfel, aici nu mai rămâne loc.... Incet.... încet! Aici.... Bine!
 — Societatea de tragere la semn.
 — Prezent.
 — Mai strâns.... Așa.... Bravo, domnule Iosif!
 — Școalele primare.
 Țipete de copii răspunseră:
 — Prezent.

— Nu, nu, doamnă institutoare.... În fund, în fund.... Dar faceți puțin loc, sfinte Dumnezeule!.... Gardiștii? Da unde s'au vârit gardiștii ăștia? Vedeți că dacă nu vă dați îndărăt, nu este cu putință să facem nimic!.... Tăcere!.... Ce gust, a? Indărăt, femeii, îndărăt!

Și trudindu-se și opintindu-se, secretarul căuta să implinească totul, fâlfâindu-și un gheroc larg, brun-roșiatic, fără să bage de seamă încă că la cot i se vedea cămașa, printr-o sfâșietură în vereu pe care o dobândise trebăluind pentru masa banchetului.

— Ooh! în sfârșit suntem în ordine... Atenție acolo!

Secretarul strigase la un văr al său fotograf diletant care, cocotat pe un acoperiș ca să potrivească aparatul, se apropiase până aproape de streșină și în spatele lui toți copiii locatarilor.

— Domnul Primar vrea să știe dacă putem să pornim—intrebă Trambusti de departe.

— La ordin.

— *Zum, zum, zum...*

Muzica începă faimosul marș care acum cinci ani a plăcut atât de mult și profesorului Buonamici, și cortegiul s'a urnit.

Trâmbița portarului gării dăte semnalul că trenul se vede. Un freamăt lung se înalță de pe cele două banchete cari gemeau de mult popor și întocmai, ca un vârtej de vânt umflat pe neașteptate într'un câmp înflorit, umbreluțe, steaguri, panglici, pene și batiste se agitară vesele în aer.

— Inapoi, domnilor, inapoi!

Gâfăind măreț și fulgerând scânteii din gemuri și alămuri, ca și

când ar fi fost conștient că purta supt carapacea solzilor săi atâta onoare și atâta bucurie pentru un popor întreg care-l aștepta, marea reptilă de oțel, cu o șuerătură ascuțită și prelungă, intra în gară.

— Torrefosca!... Torrefosca!...

Un om cam de vre-o patruzeci de ani, cu o înfățișare gravă și prezentabilă făcea semn ceferiștilor, cu mâna înmănușată să vină să-i deschidă.

Fu un urlet general.

— El e! el e!... Trăiască... Trăiască Prefectul nostru! Trăiască...! —

Primarul, după ce a împins îndărăt cu o imbrâncitură pe acar care se apropia de ușa vagonului, se repezi la mâner și abia deschizând, se trase îndărăt doi pași călcând pe picior pe nevastă-sa care se apropiase cu un buchet de flori în mână, s'a înclinat adânc și a rămas cu capul aplecat și cu brațele întinse, cu o mână în dreapta și cu jobenul în stânga.

În acea clipă, surorile ordinului Preacurata, la un semn al Protopopului dederă tonul elevelor lor să înceapă cântecul așa zis de *omagiu*.

Salve, Salve! în zare
Răsare strălucitoare o stea,
Salve, Salve!....

Momentul era grandios și mișcător.

Omul de aproximativ patru zeci de ani, cu înfățișare gravă și prezentabilă, scoboră din vagon, în admirația și comentariile simpatice ale lumii :

„Ce om frumos!“ „Așa de tânăr și deja Prefect!“ „Are ochelari de aur!“ „E conte, este adevărat?“ „Se zice că da“ „Cum bine se vede e un conte!“

Primarul, vădit mișcat, începuse salutul: „În această solemnă ocazie, pe acest patriotic pământ clasic, întâiul....“

Glasul i s'a infundat în gât și se opri brusc.

— Ce s'a întâmplat?

— Prefectul a dat un bilet și acum pleacă!

— Ce'nseamnă asta?

— A! —

Omul de aproximativ patruzeci de ani, cu înfățișarea gravă și prezentabilă, era un voiajor comercial al Casei Frații Broken et C-ia din Zürich.

— Și atunci?... Secretare!.... domnule șef.... Dar cum?—

Din vagonul din urmă, sprijinit de o femeie și ajutat de un acar, scobori cu greutate un bătrân cu capul bandajat; se întorcea dela Sovigliana unde fusese să-i opereze o tumoare profesorul Belluci. O lovitură zdravănă pentru a închide ușa vagonului, și apoi:

— Gata! gata!

— Nu! nu!... domnule șef... domnule șef!...

— Gata!

— Domnule șef!... Secretare!... Nu, nu! un moment!...

Primarul părea că innebunise. Alerga în sus și în jos strigând cu vocea răgușită pe secretar și pe șeful stației, fără să știe unde-i stă capul. Dar pe șeful stației și pe secretar nu era posibil să-i găsești în mulțimea care începuse să se frământa zăpăcită.

— Poate o fi adormit într'un vagon?!

— Gata... Dă-i drumul!

— Nuuuu! — urlă Primarul, eșit din minți de părea că rage. Și se aruncă pe scări să privească în vagoane.

Deodată țipă, deschise ușa unui vagon de clasa I din coada trenului, unde dormia un domn și se băgă innăuntru, fără să observe că trenul se pusese'n mișcare.

Conductorul, văzând de departe o ușe deschisă, alergă, o închise și mormăind, grăbit intră repede în compartimentul personalului, pe când trenul, care avea douăsprezece minute întârziere își accelera mersul, găfăind.

— Nu, nu! Stați pe loc! Vreți să vă sinucideți!... Nu'ncercați! Innăuntru! innăuntru!.. — strigau doi acari, alergând în urma trenului și amenințând.

Primarul, spânzurat în afară pe fereastră, căuta să ajungă la mânerul de siguranță pentru a deschide, și nu vrea să se astâmpere.

— Feriți-vă! nu! nu!

— Nu, nu! — strigă cu un singur urlet poporul inspăimântat.

Primul cetățean din Torrefosca, pierzând orice nădejde de evadare, își expuse în rama ferestrei demna sa figură, bătându-și tragic cu dreapta pieptul cămășii, unde, la fiecare lovitură, lăsa cinci urme negre de degete:

— Sunt infamii, domnule șef! Sunt infamii, secretare! Intâi Aprilie! E o glumă sângeroasă! Sunt infamii!.. Dar eu! Dar eu! Of.. of..

Impodobit sărbătorește de sute de brațe cari se agitau și de capete cari se aplecau în afară pe fereastra vagoanelor răsând sonor, trenul s'a îndepărtat neînduplecat învăluit într'un nor de fum.

*Aquarelă
Severinul în Iarnă
Târgul*

„DATINA”

Folklor Mehedințean.

*Dă-mi, Doamne, zile mai multe
 Ca să ies vara la munte
 La turme de oi cornule,
 S'aud oile sbierând
 Baciul din fluier cântând,
 Băcița 'n frunză pocnind,
 Izvoarele juruind
 Mândrele pe plai suind,
 Din oprege fluturând.
 Să aud cucul cântând
 Ploaia 'n codru răpăind
 Și să văd iarba crescând.
 Frunza și iarba când crește
 Cine-i om atunci trăiește !
 Să hodin la umbră groasă
 Să-mi cânte păsările
 Să-mi miroase florile
 Să-mi mai uit nevoile !*

*Foaie verde iarbă creajă
 De-ar ști omul că viaja
 E mai șubredă ca ața,
 Ziua, noaptea, ar petrece
 Că nu știe ce s'alege...
 Că viața omului
 E ca floarea câmpului
 Dimineața înflorește,*

*Peste zi se ofilește
 Bate bruma, se sfârșește !*

*— Frunză verde de ciçoare
 Mălușică vrăjitoare
 Dă cu bobil și ghicește
 Și-mi spune și-mi proorocește
 Codrul de ce vestejește
 Omul de ce mbătrânește ?
 — Codrul de zăpadă grea
 Omul de inimă rea.
 Codrul de vremuri urle
 Omul de zile-amărte !*

*Frunză verde, firul ierbii
 Mă suiți în dealul Cernii
 Cam pe deasupra Izvornii,
 Unde cântă puiul mierlii,
 La mândra cu ochii negrii.
 Sus în vârful muntelui
 Cântă puiul cucului.
 Jos în vale, la izvoare
 Cântă o privighetoare
 Dimineața pe răcoare,
 Și sara'n sfinșit de soare,
 Cinc-o aude nu mai moare !*

BIRUINȚĂ

*Eu știu că viața mi se risipește
Din zi în zi, din an în an;
Că visul ce în mine înflorește
E'nșelător.....
Pe drumul de o clipă-al tuturor
Comoara lumii azi mi-o dăruiește
Ca mâine să rămân un cerșetor...*

*Cu patimi și cu vise 'nșelătoare
Știu bine că voi împietri curând:
Știu bine, viața-i clipă trecătoare
Dar glasul ei îl simt adânc cântând
Ca seva într'un pom în floare
Și-ascult în suflet murmur de isvoare....*

*Cu pumni de fer te-oi înfrunța durere....
Vreau chinul tău, să șip, să mă frământ,
Să simt că sânt!....
Din suferinși voi face o plăcere
Să uit că pier....
Și'n lupta grea din sufletul în flacări
Sălbaticul meu imn de biruință
Ca fulgerul să crească pân'la cer!*

Const. Goran.

INSEMNĂRI

CĂRȚI

Șt. Zeletin, **Naționalizarea școlii**
 „Cartea vremii” București 1927

O carte plină de idei, — dar de idei care se înlanțuie într'un sistem ce, după părerea noastră, stă alături de realitatea faptelor. Indrăsneată afirmație, de sigur, mai cu seamă că se face în legătură cu o operă a d-lui Zeletin, care în opinia noastră d-sale în primul rând, trece cel dintâi înțelegător și înțeles al realităților noastre sociale. Analiza broșurii însă socotim că ne va da dreptate.

Dela început autorul subliniază faptul că sistemele după care s'a organizat la noi învățământul până în prezent sint toate la un loc împrumutate, nu izvorite din cercetarea științifică, obiectivă, a propriilor noastre realități sociale, care ar fi reclamat o organizare a școlii adecuată acestor realități. După cum singur o mărturisește d. Z. adoptă aci metoda de lucru a lui Durkheim, în concepția căruia „fiecare sistem de educație este un produs al unor nevoi sociale concrete și de aceea trebuie privit ca un document al timpului său” [pag. 9]. Această orientare a școlii după nevoile noastre concrete nu era însă posibilă decât în momentul în care sociologia românească avea să dea seamă despre caracterul dominant al vieții noastre sociale și despre tendințele spirituale care derivă în chip necesar din acele caracteristici ale vieții noastre. Toată partea înlăina a volumului caută să determine mediul social în care s'a plămădit societatea românească în sec. al XIX-lea, și anume mediul de viață burghez - capitalist, așa numita *viață modernă*. Societatea modernă în adevăr este un tip de societate al cărui puls vital i-l imprimă economia de schimb, spre deosebire de alte forme de viață socială, cu pronunțate caractere de patriarhalism agrar, în care pulsează o economie rurală, închisă, urmărind satisfacerea unor trebuințe sociale locale. Economia de schimb schimbă fața socială și psihologică a omului. Din verigă lipsită de scop, a unui

sistem social care singur el are o valoare, omul ajunge o entitate în sine, o valoare precisă. Statul în care el trăește nu mai este un stat absolutist, ci un stat democratic.

Școala a urmat pas cu pas această profundă schimbare la față a omului. Școala modernă urmărește a da un doborât conținut psihic insului. Pe de o parte, o cunoștință cât mai temeinică a naturii, prin stăpânirea științifică a căreia el o poate mai ușor subjugă trebuințelor lui mereu sporite de cultura și civilizația economică de schimb, prin urmare un învățământ *realist*; pe de altă parte, omul fiind chemat în democrațiile moderne a hotărâri efectiv despre viața societății, o cunoștință care să-l apropie de realitățile sociale a căror soartă stă în mâinile sale, deci un învățământ sociologic. Și ceva mai mult: „evoluția democrațiilor moderne duce treptat spre ușurarea carierei profesionale a cetățeanului, și îngreunarea carierei politice... Se poate dacă credem pe unii oameni de știință umanitariști, să ajungem la 4, 6 și chiar două ore de muncă pe zi, potrivit cu perfecționarea tehnicii, ca să producem ceea ce e nevoie pentru consumația societății. Participarea omului la viața publică va fi în schimb și treptat cu atât mai reală cu cât se ușurează, iarăși treptat, grijile profesionale. *Deci pregătirea politică trebuie să fie din ce în ce mai adâncă* (pag. 25) consecință logică: *sociologizarea școlii*.

Să ne coborim însă acum „din cer pe pământ“, cum se exprimă plastic d. Z. Să ne dăm adică seama de nevoile *imediabile* ale școlii românești. Căci dacă societatea noastră s'a plămădit în adevăr în acest mediu de viață modern, nu e mai puțin adevărat — ne spune autorul — că noi avem nevoi sociale proprii, cărora școala trebuie să le vină în primul rând în ajutor. Care sunt acele nevoi?

Sprîjinindu-se pe cercetările d-sale anterioare, care formează cuprinsul *Burgheziei române*, carte documentată și clară, d. Zeletin afirmă: școala noastră are întâi menirea de a apropia sufletul generațiilor de astăzi și de mâine de structura burghezo-capitalistă a societății române, ea trebuie să desrădăcineze din noi în primul rând mentalitatea sceptică cu care ne-a desprins junimismul față de instituțiile burgheze introduse în sec. XIX la noi (parag. 8 și 9). Înainte de a încadra în sistemul de realități care constituiesc viața modernă, școala românească trebuie să promoveze un „suflet social românesc“, să-l smulgă din izolarea lui față de instituțiile în care este ținut a trăi de fapt. Autorul schițează și un program: în centrul cunoștințelor va trona *sociologia României moderne*, care să urmărească explicarea cauzală a mediului burghez în care am început a trăi dela 1829 încoace, data când, prin tratatul dela Adrianopole, am intrat definitiv în sfera de influență a capitalismului englez (*Burghezia română pag. 37 și 99*). Această sociologie va fi sprijinită pe o istorie sociologizată românească și universală, și va fi încoronată de o literatură iarăș sociologizată (?). Un capitol despre metode, pune punct acestui sugestiv studiu. Autorul înlăturând ca neintemeiată pe o bază socială reală concepția școlii muncii [„funcținea ei fiind de a pregăti armata muncitoare: proletarii și meseriașii“ într'o societate a viitorului], și cu atât mai mult *intellectualismul*, bun pentru timpul când școala avea să formeze o birocrație statelor moderne, discută și adoptă *metoda intuitivă*.

Acesta este pe scurt cuprinsul lucrării. Bogată în idei și fermecătoare prin claritate și logică, punctul ei de ajungere e însă paradoxal. Autorul n'are ce face nici cu „clasicismul“, nici cu „realismul“ — deși, să nu se uite, în concepția generală a autorului capitalismul român evoluiază în momentul de față spre industrie, ambele fiind alături de nevoile noastre speciale și imediate.

Nu este însă singura aserțiune aceasta care nedumerește. În cursul lucrării se împletesc chiar uneori idei care după înțelegerea noastră se bat cap în cap. „Dela regulamentul organic *până în prezent* — zice d. Zeletin — rostul social al școlii române a fost fabricarea de funcționari, deci pregătirea biurocrației” (pag. 64), pentru ca peste cinci pagini să insiste asupra faptului că „la noi prin însăși condițiile evoluției noastre, rostul școlii nu e de a pregăti armata muncii *ci armata biuroului*” (pag. 69). Lipsa aceasta de supraveghere îl duce pe d. Z. chiar la afirmațiuni care să zdruncine însuși temeiul logic al școlii române așa cum o concepe autorul, cunoscutele „nevoi speciale și imediate”. În adevăr, la pag. 70 găsim că „la noi școala e chemată să lucreze la prefacerea mentalității noastre rurale într'o mentalitate modernă. Cu o mentalitate rurală arhaică nu putem merge înainte într'o societate așezată pe temelie burgheză modernă. *Asemenea non sens poate avea urmări fatale*”. Dacă ne întoarcem cu cinci zeci de pagini în urmă, aflăm ce înseamnă în fapt *mentalitate modernă*. „Revoluția democratică, zice autorul, desființând clasele, *aruncă pe individ în haos*: fie care știe ce s'a născut, nu știa însă ce va ajunge. *El trebuie să-și creeze o carieră cu propriile lui forțe*, se înțelege una cât se poate mai bună... (pag. 18)

Păstrând această poziție autorul ar fi ajuns de fapt la un tip de școală românească, de intensificare metodică a forțelor creatoare ce zac în individ, o școală de punere în valoare a energiei noastre latente. Democrațiile moderne, să nu se uite, sînt în realitate un derivat, faptul primordial care face cu puțință derivatul fiind *individul ajuns o valoare în sine*. Punctul de greutate prin urmare cade în mod necesar asupra individului. Școala modernă vine în ajutor acestuia. Continuând a urmări citatul dela pag. 18, aflăm chiar dela autor că „statul democratic, care a pus această problemă practică pe umerele individului (este vorba de orientare proprie), *trebuie să-i dea și mijloacele să o rezolve*”. D. Zeletin nu uită de fapt aceste lucruri clare ca lumina zilei; le lasă numai în umbră. Când ele devin neapărat trebuincioase pentru argumentare d-sa le relevă.

Dar d-sa, coborîndu-se pe pământ simte nevoia de a mînuși arme confecționate în alt arsenal. Ele trebuie să fie special ascuțite pentru mentalitatea lăsată de junimism, fapt care urmărește pe d. Z. cu puterea unei prejudecăți. În concepția d-sale individul apare așa dar *ceva șters*, iar pedagogia individualistă perimată. Pedagogia devine din individualistă *socială*, — o „socializare metodică”. Druckheim ia locul lui Herbart.

Socotim așa dar punctul de vedere al d-lui Zeletin fals. „Mentalitatea modernă” pentru care d-sa militează și care pentru societatea românească devine astăzi, în adevăr, o trebuință indiscutabilă, nu se poate altoi prin *adaptarea pasivă* — un fel de obicinuire impusă — a sufletului nostru colectiv la instituțiile burgheze. Mentalitate modernă înseamnă din potrivă inițiativă, curaj, optimism; deprindere a societății noastre cu *spiritul de creație*, acesta fiind principiul însuși de viață al epocii moderne. Dela război sîntem un popor care trebuie să ne sprijinim în mod efectiv pe noi; aceasta nu poate fi decât consecința unui duh nou, *creator de vglori*.

Școala d-lui Zeletin, care se mărginește la adaptarea sufletului nostru național la instituțiile capitaliste burgheze, merge, credem, alături de nevoile noastre „speciale și imediate”.

D. Papadopol.

**Două volume de lirică religioasă : I. Pillat, Biserica de altă dată;
V. Voiculescu, Poeme cu îngeri**

Misticismul, fără îndoială, este de actualitate. Omenirea, deziluzionată de rezultatele scientismului riguros, fălos în făgădueli și incapabil de temeinice explicații, își găsește refugiul pe fărurile vapoaze ale misticismului. Uzina, sufletul mașinii, și mândrele cuceriri ale tehnicii moderne se pare că încântau pe oamenii dinaintea de 1914. Războiul și în acest sens a fost o dezamăgire: mașina născocită de om spre a-i ușura greutățile vieții, îl împovărează și-l ucide sufletul. Știința și tehnica au dispărut din poezie, sau mai stăruiesc timid în colțuri uitate. Umanitatea caută să se adăpostească în sânul primitiv al apelor adânci de mister creștin. Ritmul psihic a vibrat întâi în Occident și trimițându-și undele până la noi a trezit ecouri originale. D-nii I. Pillat și V. Voiculescu în poezie sunt inspirați de lumina acestui crai nou de cugetare mistic creștină către care se îndreaptă generația prezentului.

„Biserica de altădată” răsună de legende biblice stihuite în vers românesc. Cristosul umanității, vlăstar al pământului galileean, trăind de veacuri pe plaiuri și în suflete românești, s'a identificat cu formele noastre. A devenit și El cu toată epopeea biblică o realitate a noastră, stringent adaptată vieții românești. E aceea o notă tot atât de originalizată, indigenizată ca o linie de arhitectură arabă, ca o cupolă bizantină transplantată în aerul românesc sau ca un motiv epic răsăritean care rălăcii de departe în individualitatea românească, a fost conceput din nou, transfigurându-se în producție proprie, nouă. D-l Pillat, de când și-a întors fața în spre comorile noastre are cu ușurință intuiția specificului, de aceea a putut să desprindă din viața poporului concepția lui despre Isus și s'o transpună în formă literară. Figurile evangelice și locurile de hagiocari pentru cărturari sunt o realitate bine distinctă, realitate sprijinită pe geografie, în sufletul poporului ele trebuie să se sprijine pe existențe imediate și concrete, pe geografia și viața cunoscută de el. De aceea întreaga epopee creștină pentru poporul nostru este o adaptare. Acest fapt a fost descoperit de d-l I. Pillat. D-sa are un temperament optimist; natură deschisă revărsă bogăția de imagini rezultată din atingere cu realitatea. E iconarul chipurilor și peisajilor biblice românești: cu natură însoțită și sfinți senini. Nimic din ascelica orientală reflectată în peisaj și pe fețele oamenilor. Creștinismul nostru e senin, purificat în parte de elementele orientale radicale. Astfel cum este își găsește o traducere în imaginea pe care i-a creiat-o poesia d-lui I. Pillat.

* * *

Alfel însă se prezintă poezia creștină în volumul d-lui V. Voiculescu „*Poeme cu îngeri*”. La d-sa este dominantă interiorizarea. Obosit de lume și de credințele amăgitoare se întoarce către Domnul. Căutarea mântuirii întru Domnul și întru îngerii săi este leit-motivul bucășilor mistic—religioase ale volumului. Credința caldă, credința străbunilor reinviază după suflarea glacială și ucigătoare a falimentului pozitivismului.

..... Suflete, tu azi ești râul în care un
[Fiu de Dumnezeu
„Va coborî să se boleze și, gol, sălășui-vă'n
[ape!”

E parcă în versurile sale iluminarea spre drumuri noi, o pogorîre domoală de duh sfânt venită să liniștească sufletul sângerat de colțurile aspre ale vieții,

Un falfăiat de aripi de heruvimi îl întoarce spre credința înflorită în zilele copilăriei. Spulberată un răstimp de vârtejul explicațiilor științifice („Dumnezeul copiilor”) este reclădită din nou din pulberea amintirilor. Dumnezeu topit pentru o vreme de căldura dogoritoare a pozitivismului, se refacă prin puterea credinței. În fața lui vine să-și plece genunchii.

„Te du și spune-i că m'am înturnat.”

Chinul care îl sbuciumă răsună dureros. Singurătatea îl cutremură.

*„In tot pământul n'am pe nimcni să vie atunci
când îl chem”.*

deaceea

„— Stăpâne Ți-am răspuns...”

Esența frământărilor sale psihice: rătăcirii pe imensitatea talazurilor de îndoială și întoarcerea la cuibul credinței, în sânul Dumnezeirii, este fericit plămuită în poezia „Sufletul” care imprumulând imaginea biblică a porumbelului călător peste epavele potopului zboară către Arca din care a purces.

„Sânt porumbelul călător al lumii...”

„Svârșit de însăși voia mântit Tale

„Din Arca vieții pe tărâmul humil,

„Mă uit și numai ape văd în cale”

„Îngăduc să mă întorc la Tine

„Îngăduc-mi... și atuncica tot mai spornic

„Vâslind prin nori, pe nori și peste nori,

„Moi înălța la Tine Doamne, dornic

„Cum se întorc la cuibul lor, statornic,

„Hulubit lumii pururi călători”.

O suspinare de muzică limidă care-și prelungește armonia încă lătrziu după ce și-a stins ultima tresărire. Răsunete din adâncuri se ridică tremurătoare și se pierd în depărtările imprecise. Rupte din infinitul misterios cântecele acestea sunt sortite să răscolească partea mistică din spiritul nostru.

Dar, cartea d lui Voiculescu mai conține și alte fețe în afară de murmuralele cântecului sufletului său, sunt „icoanele cerului” și „sufletul țării”; ferecarea în svonul vorbeii a naturii și vieții țării sale care a asfințit în orizonturile trecutului.

De observat că și în ultimele două cicluri predomină tendința de interiorizare a impresiilor vizuale.

Poetul este un tradiționalist inovator. Elementele de folklor, de versificație populară, dobândesc prin puterea talentului său o nouă factură. Iată ce efecte de imagine și de melodie obține în „Colindul ninsorii”.

„A sufla prin cer un vânt

„Răsturnând stupinle

„Asvârlite pe pământ

„Năpădesc elbinele

„Prisăcarul lui Cristos

„Prăpădindu-și cheile

„Mi se uită mânolos

„Cum l-a spart ștubecle”.

Și tot așa sonoritatea sălăreață din bucata „Primăvară”

„Imboldiți de sfântul Soare,

„Din oborul Somnului

„In cirezi șerpuitoare

„Es toți boii Domnului

Din ultimul ciclu, „Sufletul țării”, relevăm compoziția poeziilor „Decebal”, „Dochia”, „Pe decindea Dunării”, — la care, ne-am oprit și altă dată când a apărut sin-

gură într-o revistă din Craiova — apoi „Tudor“. În versurile închinat eroului oltean, D-l V. Voiculescu, folosindu-se de ritmul grav cântă odă vitejească celui ce „s'a îmbrăcat cu hainele morții“.

Ca și D-l I. Pillat poetul V. Voiculescu cu acest ultim volum — al patrulea — ne oferă mereu alte isvoare ale talentului său. Multe din „poemele cu îngeri“ vor trece în antologia românească. Ucenic al lui Vlahuță, d-sa duce mai departe opera marilor dispăruți, adăogându-i din bogăția sa proprie și disprețuind efectele șipătoare ale curentelor prea înaintate.

Const. D. Ionescu

Două cărți de eseuri: „Masca timpului“ de Tudor Vianu și ¹⁾ „Ferestrele colorate“ de Lucian Blaga.

În saloanele literaturii noastre a apărut un oaspe nou: esedul. Prezentarea a fost făcută de mai mulți scriitori deodată, de către d-l Paul Zarifopol în „*Din registrul idelilor gingașe*“, de către d-l Tudor Vianu în „*Masca timpului*“, de d-l Ion Marin Sadoveanu în „*Dramă și teatru*“ și de către d-l Lucian Blaga în lucrările din ultimul timp. („*Fenomenul originar*“, „*Fefeale unui veac*“, „*Ferestre colorate*“).

Apariția esedulului își are motivarea sa în cadrul psihologic și cultural al epocii noastre.

În vremea când ritmul sufletesc s'a accelerat atât, când viața seamănă tot mai mult cu un vârtej nebun, popasul plin de bunăvoință și de atentă adâncire a problemelor intelectuale a devenit tot mai rar. Contemporanii schițează numai vaș termeni și soluția chestiunilor, ating în treacăt mai multe întrebări deodată și lasă adâncirea pentru alle timpuri de răgaz. Dacă motivul acesta aduce oare cum o incriminare esseștilor și o imputare că nu se poate desprinde ritmul vremii, apoi cea de-a doua justificare a esedulului e cu mult mai serioasă și compensatoare pentru scriitori.

Caracteristica esențială a culturii contemporane e în orice caz o mai mare adâncire față de timpurile ce ne-au precedat, în sensul că omul modern are o mai mare sumă de cunoștiințe și o conștiință mai vie a greutateii problemelor de deslegat. De aci mărturisirea neputinții sale de a trată și soluționa toate întrebările puse, adică esedul.

Ne ocupăm deocamdată în această cronică de eseurile d-lui T. Vianu din „*Masca timpului*“ și ale d-lui L. Blaga din „*Ferestre colorate*“.

Asistăm în ultimul timp în critica noastră la desvoltarea unei duble direcții. Unii critici pledează pentru izolarea valorilor literare-estetice de cele de altă natură — etnică sau etică de pildă — și proclamă progresul literar după gradul de estetic pur al operelor de artă. Alții dimpotrivă angrenează literatura de mediul social și psihologic, ce a produs-o. Prima tendință am denumi-o *estetă*, afectând acestui termen tot conținutul de abstract și prețios ce-l are; cea de-a doua am numi-o *realist-socială*. Una e reprezentată prin dualitatea inconciliabilă a d-lor M. Dragomirescu și E. Lovinescu și cealaltă prin critica „*Vieții Românești*“, atunci când se aplică literaturii noastre sau chiar celei străine.

1) „Biblioteca Sămănătorul“.

Intre aceste două direcțiuni, locul d-lui Tudor Vianu e oarecum izolat. E-adevărat: ceva din ambele caracteristice îi aparține. Realizarea estetică îl interesează ca și, mai ales, legătura literaturii cu societatea. Din punctul acesta de vedere, criticul are o atitudine contrară față de aceea ce s'ar putea numi *imperialismul estetic*, adică guvernarea tiranică a esteticului desprins din realitatea vieții.

Critica d-lui T. Vianu nu vizează însă numai această realitate imediată. Pentru d-sa critica e „conștiința de sine a literaturii și literatura unul din felurile în care cultura contemporană ia cunoștință de sine”. („Cuvânt înainte”)

Criticul vizează deci în deosebi *realitatea culturală*, căreia îi aparține literatura și în dosul acestei culturi cercă să găsească sentimentul de viață al epocii. Ideile, în lumina cărora, d-l T. Vianu își propune să judece literatura noastră, sunt deci cele ale filosofiei culturii, despre cari criticul a referat într'o altă lucrare a sa.

În critica literară prin urmare, pozițiunea d-lui T. Vianu e aceea a unui filosof, al cărui ochiu caută să pătrundă în fondul intim al lucrărilor.

Aruncând o privire asupra întregii noastre literaturi de o sută de ani, ne prezintă pe rând „Măștile timpului”, legătura literaturii cu societatea constatând existența unui conflict permanent între clasa conducătoare și a condușilor, prima dorind o literatură de culoare apuseană, cealaltă de contact cu realitatea românească.

Criticul a surprins astfel un caracter actual al literaturii noastre în legătură cu societatea. La această trăsătură vin să se adauge și altele. Literatura de azi tratează probleme mai integrale, teme sunt mai multe, câmpul de observație mai vast, conflictele mai adâncite. D-l T. Vianu notează în special decadența „Schifei nuvelistice” și înflorirea „nuvelei mari și a romanului”, în care se literaturizează o problemă socială.

Analizele, pe cari le încearcă criticul, se referă la obiecte fenomene literare ce prezintă ceva caracteristic literaturii sau culturii vremii. O preocupare pentru care și-a arătat preferința în „Cuvântul înainte”. Îl interesează așa dar întrebarea: „care este originalitatea noastră în universalitatea culturii” și prin faptul că punerea însăși a problemei e caracteristică pentru dorința de „limpezire” a sufletului prin arătarea puterilor noastre creatoare. Discuția cu mult gălăgiosul și nefericitul Camil Petrescu e tot astfel considerată semnificativă prin mărturisirile acestuia în privința dezordinii intelectuale a vremii noastre.

Din toate aceste trăsături, se schițează figura unui critic literar cu intenții filosofice, cel puțin prin tendința manifestată permanent de a surprinde constantul și generalul în variație și particular.

Activitatea d-lui Lucian Blaga se realizează în două domenii: în poezie și ideologie. Intre aceste tărâmurii, pentru scrisul d-lui Blaga, nu putem însemna hotare decât convențional, căci poezia scriitorului e grea de gând și gândul său e învăluit în formă poetică. Mai mult chiar. Intre teoria și literatura sa există o strânsă corespondență. Teoretician al expresionismului, d-l L. Blaga e și un scriitor expresionist în poezie sau teatru. Personalitatea autorului „Poemele luminii” poate fi astfel ușor conturată, fiindcă se reazimă pe o solidă unitate.

Ca ideolog, d-l Lucian Blaga, cultivă cu plăcere eseu: O alegere de un astfel de gen ne-a dăruit în „Ferestre colorate” însemnări și fragmente. Ochurile „ferestrelor colorate” ale d-lui Blaga sunt multe. Cum însă privirea noastră

nu poate rezista prea multor lumini, ne vedem siliți să reducem „ferestrele colorate” numai la trei mari categorii. Într’adevăr „însemnările și fragmentele” d-lui L. Blaga pot intra în trei cămăruțe, : una de idei și teorii culturale sau în speță estetice, una de critică picturală și estetică în genere și alta de artă populară.

Primul grup cuprinde câteva idei actuale în legătură cu slavofilismul prințului Trubeșkoy, care a proclamat echivalența și incomensurabilitatea culturilor, o caracterizare a gândirii slave ca fiind o visare a acțiunii („silogismul slav”), remarcarea unei apropieri între Nietzsche și Strindberg sau o arătare a multiplelor fețe ale lui Isus.

Autorul dovedește aci un ochiu care știe să surprindă greutatea unei idei, legătura ei cu o alta mai depărtată și raportarea ei la realitatea noastră culturală (*d. p. analogia între „slavofilismul” și „europeismul” rusesc și românismul și occidentalismul nostru*) „Realizarea în grad superlativ a acestei categorii din „Însemnări și fragmente” o găsim în „Cugetări”. Transcriem una din acestea pentru farmecul literar, în care se însinuiază ideea superiorității artei asupra naturii: „La Baia Mare Dumnezeu a imitat pe Gauguin. La Balcic pe Cezanne. În alte părți pe alți pictori” (pg. 126)

Al doilea grup de „ferestre colorate” se referă la critica picturală și estetică. D-l L. Blaga prinde sobru caracteristicile ultime ale pictorului sas H. Eder sau ale celui secui Nagy Istvan, ale lui Teodorescu Sion sau Pallady. Pe lângă observațiunile de ordin estetic, d-l L. Blaga cearcă o explicare a operilor și prin rassa artiștilor. Nu e deci nici d-sa din tagma estetismului imperialist.

În manifestările picturale, criticul își arată preferințele pentru arta nouă socotind că ea va forma „stilul” epocii noastre. Bă mai mult chiar, D-l Lucian Blaga scrie:

„Iar nu peste mult se va spune despre arta aceasta a timpului nostru că e întâiul stil la care s’a înălțat Europa dela moartea Racocoului” (pg. 75).

Rămâne de văzut. Se poate ca d-l Blaga să aibă dreptate, după cum e posibil și contrariul. E probabil ca „stilul nou” să fie numai expresia unei trecătoare aripe. În orice caz, e mai cuminte să lăsăm lucrurile să se clarifice cu timpul.

Mai interesante sunt eseurile referitoare la arta noastră populară, în care se discută câteva din laturile acestei arte: proverbul, cântecul și colinda, arhitectura caselor românești și se dăruiesc frumoase sugestii pentru studiul adâncit în lumina științei nouă a artei populare. În „Case românești”, după ce observă existența în germene a unei estetici arhitecturale românești, d-l Blaga cearcă o explicare a nedesvoltării de până acum a arhitecturii noastre. D-sa o găsește în structura generală sufletească a epocii actuale: Să ne fie îngăduit însă să adăugăm și motivele locale românești: tinerețea noastră culturală, care nu ne-a permis încă lămurirea posibilităților noastre sufletești și deci cu atât mai mult coordonarea lor intru realizarea unei arte solide ca arhitectura, în care utilul să se armonizeze cu esteticul.

Dacă ideile d-lui Lucian Blaga pot fi discutabile ca dealtminteri orice idei, farmecul stilului său literar însă nu poate fi ignorat. Sunt figuri stilistice, cari se dăruiesc din plin imaginației noastre. Oferim câteva cetitorilor:

„Avem proverbe cari prin finețea lor par niște cuvinte de spirit asvârlite cu ușurință într’un elegant și fictiv salon fărănesc locuit de zei—plugari. Avem proverbe cari sunt biciuiri de foc și proverbe cari înainte de a se preface în cuvinte au fost flori. Unele discrete, deschid orizonturi metafizice. Altele sunt surduri desprinse dintr’o tragică resemnare în jașa vieții” („Studiul poporului, pagina 19).

Imaginea nu pulverizează ideea, ci dinpotrivă o cristalizează precis. Cartea prințului Trubeșkoj întrunind calitatea unei ideologii noi cu defectul unui stil uscat de logică tradiționalistă devine într-o prinsă figurație: „o lebedă care în loc să înnoate cu înfocată eleganță pe ape, începe să umble ca un dobitoc greoi pe uscat”. Pentru unele „însurări” adăugăm culoarea dialogului sau povestirii.

Dacă ni s'ar da să alegem între poezia din ultimul timp a d-lui L. Blaga și eseu, am prefera fără ezitare eseu. E gândul scriitorului înflorit într-o corolă de stil literar.

Al. Dima

Al doilea buletin al „Extensiunii universitare” din Cluj.

Buletinul ne aduce, pe lângă o conferință a d-lui *Virgil I. Bărbat* despre „Premisele umane ale culturii moderne”, raportul activității asociației pe anul școlar 1925 | 26. Din bilanțul cultural reținem doar mărirea sferei de activitate în mai toate centrele mari ale Transilvaniei și Banatului și linerea a nu mai puțin de 188 conferințe publice.

Nu credem că mulți oameni de bine din țara aceasta să fi meditat asupra importanței fostei „Extensiuni universitare” din Cluj. Ea isvorăște dintr-o concepțiune modernă despre universitate.

Ne amintim ce au fost școlile academice medievale: niște laboratorii de dozaie a discuțiilor în preparate farmaceutice pentru memorie. Contactul între universitate și viață? Inexistent. „Doctorul”, medicul se consideră ca un element suprauman aproape. Între știință și viață se căscă o prăpastie.

Ceva din concepțiunea aceasta de izolare a universității de viața socială și culturală a națiunilor s'a menșinat și în vremurile noastre. Sunt încă figuri universitare, cari schițează zâmbete de dispreț pentru cei ce doresc o „cultivare” a masselor. Gestul „Extensiunii universitare” din Cluj e cu atât mai apreciat, cu cât înseamnă și o inițiativă. În raportul său asupra activității de anul trecut a asociației, d-l *Fl. Stejănescu Goangă* expune noua concepție despre universitate, care trebuie să fie un organism viu, în continuă și susținută relație cu societatea. Pe deoparte profesorii venind în contact cu publicul mare, începe să cunoască mai bine realitățile noastre sociale și culturale și să le studieze, deci plecând dela date mai sigure decât cele livrești, pe dealta publicul însuși are prilejul să se apropie mai cu drag de reprezentanții științei.

Rolul apoi al „Extensiunii universitare” față de viața românească e minunat priceput de asociație. O mai solidă înțelegere a valorii culturii pentru viitorul unui popor, o prezentare bine susținută cu argumente a posibilităților noastre culturale, iată ce predică membrii asociației universitare.

Mulțumirea înțeleaptă, pe care o datorăm unei astfel de fapte nu poate fi cuprinsă decât în dorința de generalizare a ei și pentru celelalte universități. Oare nu e nevoie pretutindeni, pentru intelectuali cel puțin, de „Extensiuni universitare” bine organizate?

D. Gerariu

Reviste.

**C. Kirişescu: Apărarea Națională și Școala.
Revista generală a învățământului**

(An. XV, Nr. 1.)

Concluziile la cari s'a ajuns după 1918, în urma experienței marelui războiu, au dus la convingerea că forțele care vivifică și dau tărie de rezistență unei colectivități nu sunt factorii industriali și puterea armatei luată ca un mecanism oarecare, ci conștiința luminată a sufletelor în luptă pentru existența Statului. Apărarea națională nu poate fi numai în funcțiune de bogățiile fizice și de organizarea oștirilor, ci de întreținerea vie a conștiinței naționale. De aceea nădejdea tuturor s'a îndreptat spre școală — singura în măsură să facă educația poporului — spre a obține această putere psihică. Se pare că, în opinia publică românească, se discută aprins această chestiune, socotindu-se absolut vitală; cu atât mai mult ea preocupă pe conducătorii învățământului. Printre dânsii o figură însemnată, de mare competență, este și directorul general al învățământului secundar, d-l C. Kirişescu. Autorul monumentalei lucrări „Istoria războiului pentru întregirea României” și-a început cariera ca profesor; apoi a fost inspector, pentru a ocupa astăzi cu cinste locul de director general în Ministerul Instrucțiunii. Printre oamenii aleși ai școlii românești se numără și d. sa. De aceea, ori de câte ori, ne prilejește o expunere a convingerilor ce le are cu privire la școală, ideile d-sale sunt directoare și ne apar ca soluțiunea cea mai justă a problemei puse.

O astfel de ocazie ne-o procură conferința d-sale „Apărarea Națională și Școala”, ținută la „Universitatea Liberă” și publicată în Nr. 1 din 1927 al „Revistei generale a învățământului”.

D-sa pleacă de la premisa, suficient verificată în ultimul cataclism internațional, că războiul nu se poartă exclusiv de armate, ci de națiunea întreagă, care dobândește omogenitate și ideal numai prin vigoarea sufletului ei, prin „conștiința națională luptătoare”. „Numai armatele cari au această conștiință poartă în ranișele soldașilor victoria”. Istoria vine să confirme acest principiu prin bătălia de la Valmy, prăbușirea Rusiei țariste sau a împărăției Austro-ungare. De o egală importanță, dacă nu superioară forței fizice, este cea sufletească și pe aceasta nu o pregătește decât școala.

Pe lângă celelalte mijloace sociale cari coroborează la formarea conștiinței luptătoare, mai indicată, prin însăși organizarea ei de către Stat, este școala. În afară de cultura generală, școala mai e chemată să cultive ideea de patrie. Individul conceput izolat nu însemnează nimic. Patria în afară de garantarea liberei dezvoltări individuale „mai are și un fundament tradițional, istoric și un fundament mistic.” Deci cultura generală să piveze în jurul ideii centrale: patria. Odinioară școala a fost în slujba bisericii, în societatea contemporană ea trebuie să pregătească pe cetățean. Dintre toate ramurile de învățământ însă, cea mai importantă prin durata ei (opt ani) și prin rolul său, de a pregăti pe conducătorii de mâine, este liceul. Materiile indispensabile pentru ajungerea scopului sunt: *geografia țării, istoria patriei și literatura română, materii fundamentale.*

Dar, de-asupra importanței programelor acestor obiecte stă metoda de comunicare. Stăruind asupra acesteia autorul conchide că pentru ajungerea scopului său *geografia* trebuie „să lege sufletește pe cetățean de solul patriei sale și de tovarășii săi”, printr-o reprezentare vie a pământului, locuitorilor; să dez-

volte în elev admirația și iubirea pentru țară. Din acest punct de vedere *excursia* este cel mai excelent mijloc. Dar, cu regret autorul constată că ni se ridică această posibilitate prin noua organizare a căilor ferate. Situația pe care o dă d-l C. Kirițescu e cu deosebire interesantă și o reproducem în întregime.

„În anul 1922 s'au făcut de elevii școalelor secundare 1500 de excursii mici (1-2 zile) și 338 de excursii mari (de la 3 zile în sus), în total 1838. În 1923 numărul lor s'a ridicat la 2500 excursiuni mici și 586 mari, în total 3356 de excursii. În 1924 numărul total a scăzut la 988, iar în 1925 la 658. Anul acesta, regimul comercializării căilor ferate deschide perspective mai întunecoase“.

Trecând la istorie, autorul se arată protivnic declamației retorice și alterării adevărului. *Să nu se ascundă înfrângerile*. Ele constituiesc un învățământ tot atât de eficace, pe cât de înălțătoare sunt victoriile.

Cu privire la limba și literatura română, „*trebuie să se pună punctul de greutate pe lectură*“.

Agentul de căpetenie este profesorul, lui i se cere însușețire și n'o poate avea, nu i-o putem pretinde, dacă nu este român. Pentru aceste obiecte este neapărată nevoie ca profesorul să nu fie de altă naționalitate; în schimb pentru matematică și fizico-chimie și străinii pot avea chemarea de luminători.

Până acum școala a dovedit de ce este în stare: războiul pentru întregire a fost făcut cu sufletul națiunii, care ajunsese la ideea unității naționale, cultivată de școală în genere și de cea secundară în special.

D-l C. Kirițescu încheie conferința d-sale cu un îndemn, care are menirea să ne ferească de o prăpastie.

„*În imediata vecinătate a noastră, dușmanul nostru cel mai de temut a ridicat, ca o amenințare, pe frontonul școlii, drapelul roșu. Știm ce însemnează. Dacă nu dorim să fim târșiți cu forța în acest paradis, avem, nu numai dreptul, dar datoria, să punem la rândul nostru școala în serviciul apărării naționale.*“

Cunoașterea temeinică a nevoilor școlare în raport cu trebuințele sociale, scoate conferința d-lui C. Kirițescu din cadrul mai îngust al atmosferei învățământului, punând-o în rândul problemelor naționale. Deslegările aduse de d-sa ni se par cele mai potrivite pentru a constitui pârgă de rezistență în viitor a Statului Românesc.

Const. D. Ionescu

GRAIUL ROMÂNESC

(An. I, Nr. 1)

O revistă nouă! Câte nu apar! Vremă de după războiu ne-a dăruit din plin, belșug de tipăritură, pe care, cum e firesc, o întâmpinăm mai totdeauna cu bucurie. Selecția se va face dela sine. Destul că frigurile cari denotă frământarea forțelor unui neam — lăsat atâta vreme în părașină — se sbat tumultuoase în albia lor, — căutând să-i sape matca curgerii adevărate.

Dar, cu alte gânduri întâmpinăm publicația „*Graiul Românesc*“. Nu este aceasta revistă numai un organ oarecare de publicitate sau de literatură cum apar multe; este unică aproape și răspunde unei mari necesități: *actualizarea chestiunilor etnografice românești*. Societatea cu acelaș nume continuă de patru ani să-și desfășure planul de luptă împotriva desnaționalizării Românilor din afară și dinăuntru granițelor României. Până acum s'a îngrijit să aducă copii români

din Albania și Bulgaria, ca să învețe școala românească și în felul acesta, să trezească sufletele adormite și poate pe cale de a fi pierdute pentru Românism.

Scofând o revistă „*Graiul Românesc*” încearcă un nou mijloc: El crede că chestia limbii românești, în luptă astăzi atât în străini cât și între noi, pentru păstrare sau pentru întindere, trebuie în întâiul rând cercetată și adusă la cunoștință. Întâii paladini ai limbii sunt oamenii de condeiu.”

Consecvent acestui program, comitetul de conducere, care are în frunte pe distinsul învățat în ale graiului românesc și limbilor romanice, d-l Sextil Pușcariu, se ocupă, în primul număr al revistei, de Românii de pretutindeni. Articolul prim semnat de d-sa cercetează îndepărtata ramură a Istro-Românilor, cari s'au împușinat așa de mult până astăzi. Pagini de bună cunoaștere a Românilor săcuizași scrie d-l Sabin Opreanu; iar în traducere sunt tipărite fragmente din studiul învățământului bulgar St. Romansky care, în timpul ocupației bulgare a Serbiei, a cercetat pe Românii dintre Timoc și Morava, ajungând la concluzii mai juste de cât acelea ale lui Weygand. Studiul este interesant întru cât vine de la un străin și datele pe cari le cuprinde sunt favorabile elementului românesc emigrat peste Dunăre în vremuri vitrege.

Insemnări mai mărunte sunt consacrate Românilor vitregiți de oblăduirea sârbească, celor de peste Nistru, din America și Albania. O grijă părintească, căldură în expunere învăluiesc obiectivitatea științifică a colaboratorilor. Și durerile ca și bucuriile cari stăpânesc suflarea neamului nostru de pretutindeni găsesc ecou în „*Graiul românesc*”.

Pe cât de energică și categoric protivnică e atitudinea împotriva tendinței Poloniei de a revizui socotelile fruntarilor noastre din spre Bucovina, spre a rășlui câteva sate, tot pe atât este plină de încredere atitudinea ce o ia față de pătrunderea Italiei în Albania și Balcani; în acest fapt vede salvarea fraților noștri. „De peste Mare s'a ridicat la orizont capul incoifat al unui prieten, semănând cu capul strămoșului care de mult ne uitase. Numai suntem singuri”.

Numărul este completat cu o prescurtare în limbile franceză, italiană, germană și engleză, a chestiunilor mai însemnate pe cari le cuprinde. În chipul acesta poate trece cu succes granițele să ducă cuvântul adevărului și cu un mai mare interes poate fi citit între granițele Statului nostru.

Revista trebuie însă răspândită. Cu multă părere de rău am observat că nu se găsește la librăriile din localitate. Scopul nu va fi în întregime atins, dacă cuvântul bun străbate la prea puțini. Administrația trebuie să se străduiască să împărlăie, cu ori ce sacrificii, opera generoșilor redactori ai revistei.

Const. D. Ionescu.

Jubileul „Cosinzenii”

Revista clujeană „*Cosînzeana*” își serbează zece ani dela apariție. E desigur un drum lung în urma ei, când te gândești la decesul rapid al revistelor românești. E și un ideal pentru multe publicațiuni de acest fel să se vadă atât de „*bătrâne*”. Cu prilejul acestei aniversări, directorul „*Cosînzenei*”—d-l *Sebastian Bornemisa*—incrustează cuvenitele rânduri de recapitulare a activității trecute și de trasare a unui plan pentru viitor. Revista a isvorit din gândul de a opune revistelor străine, ce năvăliseră Ardealul anului 1911, o publicație cu suflet și năzuință românească. A luptat dela apariție, din 1911, și până în preajma războiului pentru o îndrumare culturală românească în Ardealul unguresc. Apoi în noua

stăpânire a noastră, „*Cosînzeana*“ a reînviat în 1922 evoluând către o înfățișare literară.

În viața aceasta frântă de războiu, tinerețea a fost desigur cea mai rodnică. Rămâne să vedem „*reorganizarea*“ revistei de acum încolo, printr'o literaturizare de o calitate superioară.

Salutăm până atunci viața eroică a celor 10 ani ai „*Cosînzenii*“.

Dimitrie Sandu

Scrisori din București.

Bucureștii în iarnă. Aspecte nouă cu abundența neșfârșită de alb. Străzi, case, pomi învăluți în cruste de zăpadă. Dar grădinile! Alele drepte sau elegante curbate în ronduri, copaci înghețați înmănușați în vată, de parcă tremură de frig. Monotonia atâtu alb te-ar obosi, dacă n'ar fi spulberată ca un bugăre în vânt de petele negre; călători grăbiți, vehicule. Frământarea, neliniștea tragică, pe care o citești pe figurile lor, te surprinde pe tine, provincial oarecum împăcat cu soarele dulce al târgului tău cu oamenii induioșători de naivi, cu viața ce curge cuminte fără întâmplări neașteptate.

Dacă Bucureștii te aruncă însă în vâltoarea altei vieți, îți dăruiesc în schimb o atmosferă de frumoasă cultură, din care te împărtășești cu drag. Căci orice s'ar spune respectivele manifestări din orașul tău au un caracter de întâmplător, de ceva deosebit de normal, de senzațional chiar. Bucureștii te fac să înțelegi dimpotrivă că atmosfera intelectuală e ceva obișnuit, natural, indispensabil noii tale vieți.

Dar înfățișat observațiunile acestea pot fi considerate ca fiind de ordin personal. Cetitorul acestor scrisori nu e chemat să le subscrie numai decât. Alceva poate el cere. Și-i vom da de îndată.

Spectacole? Desprindem o observație generală.

Provincialul socotește că dacă în orașul său ar fi un teatru, ar părăsi cinematograful, pe care-l frecventează numai în lipsă de ceva mai bun. Credem însă că faptul nu s'ar întâmpla. Iată Bucureștii! Câte teatre bune n'au, ce interes se desfășoară în jurul scenelor și totuș... cinematograful nu numai că nu e vitregit, dar e chiar enorm populat. Avem impresia că arta multă domină teatrul dar ne consolăm socotind că e vorba de o vremelică modă. Fiindcă orice s'ar spune teatrul cuprinde cinematograful plus exprimarea orală. Nu conchidem desigur la anatemizarea cinematografului, dar dorim să-și reia vechiul loc.

Conferințe? ca de obicei multe, foarte multe. Ne oprim la ciclul „Institutului social român“, care impune prin seriozitatea preocupărilor și numele conferințarilor

Anul acesta și-a propus să discute tema „Satului și orașului, în formațiunea românească“. Viața noastră socială e într'adevăr într'un moment de critică nestabilitate.

Pe deoparte orașele se înstrăinează sau cele mai românești nu au structură orașenească, pe de alta satele tind mereu să se îndrepte către oraș. E un nesfârșit exod, al cărui tablou tragic impresionează adânc. „Institutul social“ și-a propus să prindă realitatea aceasta. În conferința asupra „Psihologiei satului“, d-l C. Rădulescu-Motru a prezentat rezervorul de nesfârșite posibilități, ce dorm în sufletul satului nostru. Stabilitatea noastră psihologică închide și distruge în genere ten-

dințele de progresare. Satul nostru e desigur tradiționalist, dar de o culoare moartă, seacă. Trebuie să căutam promovarea calităților sufletești ale satului care să creieze personalități pline de energie.

Intr'o altă prelegere publică, d-l *Simion Mehedinți* a vorbit despre: „Viața culturală a satelor noastre“. Profesorul, care și-a iubit atât de mult poporul fiindcă îl cunoaște prea bine, a arătat creațiile culturale ale satului referindu-se la satul arhaic, cu adevărat românesc.

A relevat întâiu *creațiile filosofiei religioase rurale*. Înainte de creștinism, Geții au cunoscut ideea nemuririi sufletului și au înțeles răspunderea, pe care o au în această viață. Opera artistică, în care această concepțiune s'a realizat, a fost, „Miorița“ de mai târziu, iar consecințele ideii de nemurire au fost de o însemnătate covârșitoare pentru viața noastră sufletească. Creștinismul s'a putut altoi ușor pe structura noastră păgână. De aci și tendința continuă de a adapta pe Isus mediului nostru românesc.

Conferențiarul a arătat apoi *activitatea științifică* a statului: cunoașterea unci veste botanici populare, vaccinarea oilor în mai multe metode.

A prezentat *etica* satului românesc, cea individuală și socială. Prima e caracterizată prin optimism și dezinteresare, cealaltă prin simț de justiție și solidaritate. Conferențiarul a arătat în sfârșit *manifestările voinții* satului citând nenumăratele răscoale din Ardeal și pe cea a lui Tudor și *estetica* bogată populară.

A încheiat printr'o înfățișare a stării de azi a satului constatând, cel puțin pentru anumite regiuni, o mare decadentă. Față de această situație, d-l *Simion Mehedinți* a socotit că nu trebuie să fim mai pesimiști, nici optimiști, ci să constatăm faptele așa cum sunt pentru a vedea mijloacele de îndreptare.

Al. Dima

1927 Februarie

D. Stoica: Expoziția de pictură — București

Expozițiile de pictură din ultimul timp ne-au obișnuit cu o serie de motive exotice, cu abundență de orientat turcesc și numai sporadic cu elemente de trăsură locală viguroasă. Nu mai vorbim de operele extravagante construite de logica futuristă a cubiștilor sau a altor avantgardiști.

Iată însă că în mijlocul producțiilor de acest fel, apare o realizare picturală cu totul distonantă. E opera pictorului *D. Stoica*. Am vizitat expoziția în salonul „*Ileana*“ al *Cărbii Românești*. Motivele adânc românești ne-au impresionat deosebit. Sunt scene din trecutul și prezentul nostru neobservate de arta de azi.

Iată primul mare tablou prezentându-ne pe Ștefan-cel-Mare primind la Borzești pe solii tătărăști, care veneau să răscumpere pe fiul hanului. E pe fața solilor atâta umilință și rugămintă, iar în privirea lui Ștefan atâta satisfacție disprețuitoare, că simți viața trăind aievea. Iată apoi „*Plășii din Cetatea Neamțului*“, „*Ostașii lui Mihai-Viteazul*“. „*Din revoluția lui Avram Iancu*“, desprinzându-se doi țărani încrunțați cu coase, și iată și pe haiducii noștri în umbră de codru ca în poeziile lui Iosif și pe ciobanul lenevit cântând din fluer cu ochii închiși de atâta simțire.

E multă viață românească, prezent și trecut pios și totul învăluit în lumină, veselie sau gând tulburat după cum ne-a fost și traiul.

Tablourile lui *D. Stoica* sunt un dar neașteptat făcut vremii noastre.

Dumitrie Sandu,

Mișcarea culturală severineană:

I. G. Duca: Liga Națiunilor – Conferință.

La 15 Ianuarie cr., d-l I. G. Duca a vorbit la Ateneul soc. culturale „Teatrul” despre: „Liga Națiunilor”. D-sa nu și-a propus să analizeze mecanismul societății națiunilor sau pactul dela baza lui, ci și-a pus numai întrebarea:

A corespuns societatea națiunilor scopului pentru care a fost creată?

Dacă ne-am fi așteptat ca noul organism să dăruiască dintr'odată pacea universală, atunci desigur acest ideal n'a putut fi realizat. Dacă însă cu un mai viu simț al realităților, am cerut societății națiunilor numai o operă de progres către pace, atunci ea a corespuns așteptărilor noastre.

Conferențiarul se ocupă mai întâi de lacunele societății națiunilor și anume: a) organizarea ei defectuasă prin împărțirea puterilor în mari și mici și b) realizarea nemulțumitoare a ideii ligii națiunilor, care n'a putut să soluționeze întotdeauna conflictele ivite. Cu toate acestea, în multe cazuri intervenția societății națiunilor a fost salutară. (d. p. în diferendele dintre Polonia și Germania, în problema frontierei dintre Bulgaria și Grecia).

Mijloacele, prin cari societatea națiunilor își realizează ideea sunt cam următoarele:

- a) *conflictele ivite între state se trimit în fața ligii națiunilor.*
- b) *o țară nu poate ataca pe alta.*
- c) *realizarea păcii în mod efectiv prin apropierea dintre învingători și învinși*
- d) *reconstrucția economică a unor țări în stare de faliment (Austria și Ungaria).*
- e) *a luat multe inițiative în chestiunile internaționale. (d. p. cooperarea intelectuală internățională și biroul muncii).*

Dar societatea națiunilor a avut și are încă de deslegat două probleme mari, ce ne preocupă și pe noi: chestiunea minorităților și dezarmarea.

Problema minorităților a fost frumos soluționată, pe baza unei reciprocități de drepturi și datorii între națiunea dominantă și națiunile dominate. Succesul acestei chestiuni e datorit mai ales secretariatului societății națiunilor.

Problema dezarmării apoi e de o gravitate mare. Ea n'a putut fi încă rezolvită din pricină mai ales că sunt state, cari nu fac încă parte din ligă. (Cazul Statelor-Unite și al Rusiei sovietice). Cum am putea noi dezarma, când Rusia sovietică nu face la fel și ne amenință mereu cu un atac din cauza Basarabiei? S'a renunțat astfel deocamdată la protocolul dezarmării, dar se lucrează cel puțin la limitarea armamentului.

În ultima parte a conferinței, d-l I. G. Duca, se ocupă de rolul României la societatea națiunilor. Situația noastră a fost foarte grea la început pentru că ne declarasem contra organizării societății națiunilor împărțită în puteri mari și mici și pentru că am fost des dați în judecată de minorități. Am reușit însă să înfrângem greutățile dovedind că dreptatea e de partea noastră și că iubim ideea și realizarea păcii. Rezultatul acestei atitudini împăciuitoare a fost înălțarea autorității noastre morale și drept consecință obținerea unor demnități frumoase în consiliul ligii. În 1926, România a fost aleasă în consiliu pe trei ani, ca o incununare a meritelor ei.

Conferențiarul incheie arătând atitudinea sa față de liga națiunilor: optimism, dar cu rezerva răbdării. Simțul realității trebuie întotdeauna să ne conducă.

D-l I. G. Duca a vorbit despre o chestiune, pe care o cunoaște îndestul și

pe care a trăit-o personal. În desfășurarea ideilor, d-sa cu o sinceră modestie a arătat meritele *României*. Să ne fie îngăduit să credem că ele sunt și ale inteligenții, cunoștințelor și tactului diplomatic al d-sale,

Calitățile formale ale conferențiarului au fost: simplitatea expunerii semănată cu eleganțe și ironii „diplomatice“.

D. Gerariu

Șt. Bezdechi : Sat și oraș

Societatea de mâine. An. IV No. 5.

Pe lângă reforma agrară, votul obștesc de sigur, și unirea provinciilor alipite cu orașele lor adânc diferențiate de sate nu numai prin viața socială ci și prin majoritatea adesea cosmopolită a locuitorilor, cu suflet și tendințe protivnice asimilării noui orânduiri a statului român; a pus dela o vreme stăruitor în discuțiune, problema: Sat și oraș.

D-l Șt. Bezdechi constată, că deși problema ar fi trebuit în primul rând să preocupe îndeaproape partidele noastre politice, ale căror teoreticieni să-și fi răzimat programele pe rezultatele câștigate din aceste însemnate și imperioase studii sociale; totuși nu s'a făcut mai nimic pe această cale și problema a pornit să fie cercetată de oamenii de știință, care vor izbuti cândva să ofere guvernanților date sigure, pe temeiul cărora deslegările problemei să devină niște simple ecuațiuni aplicabile mecanicei sociale.

Autorul face apoi o minunat-nimerită caracterizare a satului și orașului, care ne poruncește s'o reproducem aidoma:

„Satul este o ființă vie și unitară în iraționalismul lui primar, pentru că e mai primitiv, mai aproape de glic, mai aproape de natură. E nucleul social care păstrează siguranța instinctului creator; e conservator al tradiției și reprezintă mai bine legătura cu trecutul, constituind un inel viu din acel trecut din care ne-am împărțit și noi.“

„Orașul în schimb reprezintă — cu libertatea mai mare în raporturile dintre membrii lui — raționalizarea vieții sociale. Printr'un paradox, cu cât oamenii sunt mai înghesuși, cu atât se simt mai despărțiți unul de altul. Poți să stai ani de zile într'o casă mare de raport, fără să cunoști pe vecinul tău. Fiecare trăește pentru sine și în stare de tensiune față de ceilalți. Simțul critic crește și în schimb scade simțul de respect pentru tradiție, pentru datini, pentru tot ce reprezintă o autoritate, simțul de familie decade și fiecare se simte atras mai mult spre viața scilipitoare din afară. Orașeanul tinde spre internaționalism, spre abstractizarea vieții, adică spre spălăcirea ei. Din toate aceste pricini viața în oraș, oricât s'ar părea de ciudat lucru, amenință instinctul sigur al sentimentului comunității sociale, în care să păstrează mai bine formele plastice ale poporului, forțe care asigură individualitatea poporului, și-l împiedică să se reducă la un agregat de ființe izolate pe care nu le leagă împreună decât o vagă și neputincioasă formulă abstractă a Statului.“

Stăruiești apoi asupra deosebirii ca viață sufletească între cele două tipuri: sătean și orașean. *Viața celui dintâi are mai multă unitate, mai multă artă, mai mult pitoresc, fiindcă el e mai aproape de pământ, mai aproape de instinct, mai aproape de concret; pe când viața celui de al doilea e neorganică, e ceva amorf, și cu toate acestea tendința săteanului e să vină la oraș în credința că*

viața e mai ușoară. Trebuie să nu favorizăm această tendință, să lecuiim reaua stare a satelor mizere, dar să lăsăm ca atât satul cât și orașul să se dezvolte fiecare pe calea lui, neperturbând mai ales viața satelor cu elemente eterogene dela oraș. Nici unul nici altul nu trebuie să-și schimbe ființa intimă, să lucrăm la înlăturarea dușmăniei dintre unul și altul și să facem să se înțeleagă că între aceste două nuclee sociale *nu e nici o deosebire de rang, ci numai de calitate*. Numai astfel satul, care este păstrătorul celor mai curate forme de viața națională, va deveni educatorul de seamă al sentimentului social și național, lucru pe care nu-l putem aștepta dela orașul amorii și cosmopolit.

Radu Motrișor

Prăznuiri.

100 de ani dela moartea lui Pestalozzi și Beethoven.

Omenirea își recunoaște, în limpezimea depărtărilor de un veac, expresia gândurilor și sentimentelor sale ideale în opera celor doi mari binefăcători.

Primul, coborât din cerul bunătații creștine, a adunat lângă sine pe cei mici și suferinzi; inspirat de dragostea nemărginită pentru ei a descoperit potecile cari duc în tăinițele sufletului lor. Răbdarea și iubirea au ajuns să capteze șuvițele de apă vie cari inviorează spiritul prin bogăția cunoștințelor. Cu Pestalozzi scolastica mortificatoare a evului de mijloc se prăbușește și ia vicia școala activă, temelia instrucției moderne; cu Pestalozzi metoda intuitivă se ridică la valoarea de principiu superlativ. Deși în ambianța vremii, culturalizarea masselor n'ar fi devenit o realitate, dacă nu-și găsia într'nsul apostolul iluminat. A propovăduit iubirea și credința într'o epocă de materialism. Marea sinceritate, marea forță sulletească, din care țâșnau izvoarele invietoare, de o sută de ani necurmat poartă către viață adevărate generații peste generații.

Cam odată cu cel dintâi își încheia șirul zilelor pământeși, deschizându-și cu sfârșitul drumul spre veșnicie, un alt biruit al soartei, dar biruitor prin opera sa, Beethoven. Năpăstuiți de aceeași ursitoare, traiul între oameni le-a fost amândurora deopotrivă de posomorit pe cât de seralică le era creațiunea. Beethoven pleca, acum un secol, dintre muritori, după ce ferecase în semnul sunetelor, durerea și beatitudinea cari se înlanțuiseră în ritm de divine armonii. Genialitatea lui de zeu găsisese secretul naturii, care ține pe oameni legați de lut, smulsese din misterul înconjurător magia imbinării sunetelor cari te dematerializează și te înalță spiritualizat în imensitate. Elegiac și eroic parcă e crainicul unui alt univers, trimis să ducă în sfere de uitare bietul suflet omenesc.

Prin marii ei constructori în Artă dăruitori de iubire, omenirea toată, uitând o clipă granițele, se întâlnește în năzuinți și se înfrățește.

I. Celină

Palicarul dela „Clopotul” lui Ahasver.

Intr'un precedent număr al *Datinei* arătam prin reproduceri din *Clopotul*, valoarea literară a perlelor acestei „*Luminise literare*”, harăzită să cultive pe cine ar fi dorit să se lumineze la o asemenea „*luminisă*”. Tot prin reproduceri dovedeam și spiritul umanitarist subversiv, jignitor pentru națiune și pentru autoritatea statului, ce-l profesau ieri, aceiași stegari la *Omul Liber*.

Argumentele noastre stăteau deci în însăși scrisesele onorabililor palicari ai condeiului, la care adăogam modestele și sgârcitele noastre comentarii și acelea de prisos, fiindcă mostrele de stil și gândire erau peste măsură de vorbitoare și adânc convingătoare.

Drept răspuns — doveditor cum că spicuirile făcute de noi ar fi adevărate *mărgăritare literare* — potrivit obiceiului anumitei prese dela *Lupta* și *Aurora*, unde *c. pajură* colaboră pentru asigurarea *libertăților* acestei țări și pentru calomnierea oamenilor de treabă; adresează subsemnatului o serie de injurii mincinoase, demne de simbriașii literaturii Ahasverice, care injurii erau menite, de bună seamă, să-i asigure o mai temeinică *greutate culturală*.

Așa, il supără tare pe d-sa numele ce port. Nu-i place cum sună. Reprezintă — zice — un epilet care inspiră *pușină intelectualitate*. Afle însă că acesta-i numele pe care l-a purtat cu omenie tatăl meu, țăran, pomenit din moși în satul Cloșani din munții Mehedinților, și-i mai pot spune că numele acesta de familie se mai află la țărani oieri din ținutul Hațegului. După cum se vede e neaoș românesc, și nu l-aș schimba pentru nimic, cu vreun frumos-sunător nume din neamul *Pallicarilor-Ahasverti*.

Mai afle *onorabilul* că deși neindatorat serviciului militar, am fost totuși părtaș al războiului, slujind postul de ajutorare al răniților dela kilometrul 25 Bunoaica și urmând apoi grupul Cerna în retragerea sa, până la Izbiceni. Despre cum am înțeles să slujesc însărcinarea avută, afle, c'am primit măgulitoare cuvinte dela Generalul-Erou Dragalina și dela Colonelul Demetriade. În ce privește umila mea activitate dascălească, ceară domnul, informațiunii organelor superioare școlare, de nu-i ajunge mărturia celor ce o cunosc indeaproape. Asupra celorlalte minciuni ar fi copilăresc să mai stăruim.

Fie sigur d-l *c. pajură* că noroiul celui ce a hulit autoritatea statului ce-l hrănește, minciuna și calomnia celui ce a fost dat judecății pentru calomnie, nu pot stropi măcar cu o picătură omenia unei vieți de omenie.

Și pentru ca să înlăturăm orice îndoială asupra sentimentelor *românești* ale d-lui *c. pajură*, îl lăsăm pe d-sa singur să relectească ceea ce a scris în *Omul Liber*, An II No. 3—4:

„*Sovietul din Ardeal și Intregă țară nu pot să aibă pace din cauză că la Arad se mai află în stinsă o statuă a lui Kossuth și un monument al celor 13 martiri din 1848.....*”

„*Dar dacă pentru reacțunea politică și culturală dela noi are vre-o valoare un monument al nu știm căruț microscope ministru sau general, pentru noi, Kossuth, care nu e un biet ungur, și cei 13 cari nu sunt niște simpli eroi maghiari, așa cum vor par'că să spună naționalștii soviet, au o valoare însuși mai mare, decât mulți așa zisți „oameni mari” ai noștri, ei fiind simbolul revoluției dela 1848, simbolul luptei pentru libertate, a acelei lupte pe care și generația de azi o duce sacrificând energi nenumărate.*”

„*Kossuth nu e nici al bandiților dela Budapesta, nici al celor dela București, deși el a fost un revoluționar burghez. Ni-l revendicăm. Ca luptători pentru libertate protestăm împotriva demontării statuel sale și a celor 13 eroi care au căzut pentru cauza sfântă a libertății.*”

Iar în alt loc, în același număr al „*omului Liber*” zice:

„*Statul, sub pierderea luptei contra analfabetismului, intensifică propaganda obscurantistă. Patrioții noștri legați în învățământul s'au format pretutindeni școli de adulți. La aceste școli de adulți învățătorii, spre a se pune bine cu stăpânirea (căci lașitatea vremii noastre e copilărie) predau cântece și poezii de ațăfăre războinică, de ură împotriva altor națiuni. Minteria tineretului muncitor dela sate e coruptă în chipul acesta într-o măsură necunoscută până acum. Ba, pentru ca propaganda să prindă și mai mult, s'au înființat la sate și școli biblice, unde în fiecare sâmbătă preoții predă religia și explică biblia, tâlmăcind-o potrivit ignoranței sale și intereselor celor ce-l salariază.*”

„*Și cum toate aceste mijloace de „luminare”, de conștientizare vom zice noi, a minții muncitorilor țărani nu-s de ajuns, iar aceștia se pot încă molipsi cu microbi dela alte izvoare decât cele oficiale, s'a dat ordin tuturor notarilor, primarilor și jandarmilor să confiște ori ce publicistică, carte, ziar sau revistă cu caracter... subversiv.*”

„*În chipul acesta se face lumină la sate. „Odios și ridicol”.*”

”*c. pajură.*”

Mai poate fi vre-o îndoială pentru cineva, asupra hulei ce se aduce prin aceste profesii de credință, statului român? Ori cât va căuta palicarul pajurist să învelescă adevărul în *minciuna păcii*, născocită ca să se apere, e zadarnic.

Și ca să nu adăogăm nimic dela noi, reproducem aci și considerațiile ce le făcea asupra d-sale *Gazeta Poporului* —organ al partidului poporului— An. III No. 3:

„Un om care-și „revendică” pe Kossuth: un om pentru care legea învâșământului duce „propaganda obscurantistă” la sate; un om pentru care menținerea sentimentului patriotic la sate este „coruperea tineretului” — nu poate fi membru în corpul didactic”.

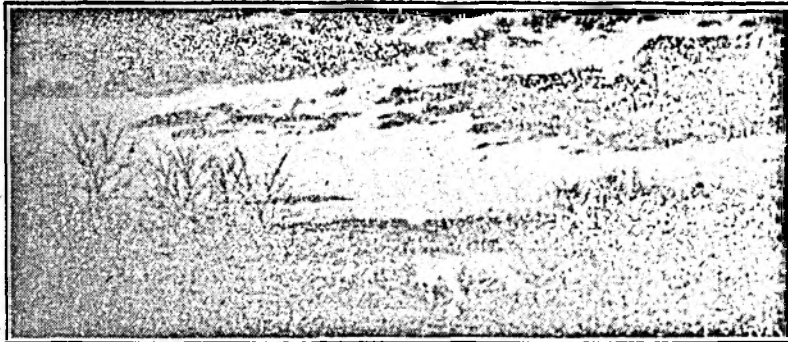
„Acest c. pajură și-a făcut o specialitate din a trimite la ziarle *Lupta și Aurora* din București, spre publicare notițe calomnioase și mincinoase — având și procese de calomie în curs de judecată”.

N'am făcut nimic alta de cât am reprodus ceea ce a scris d-l *Papacostea c. pajură* și ceea ce au scris alții înaintea noastră despre d-sa.

Și cu acestea — cerând iertare cititorilor noștri, că le-am răpit din paginile revistei, închidem discuțiunea, noi neputând transforma o revistă literară, într'un pamflet apărător de injurii; iar pentru noroiul minciunilor și calomniilor ce le va mai svârli pana *pajuristului* ne păstrăm calea justiției, având și alte documente la îndemână, doveditoare a celor ce susținem.

M. Gușlă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Primate la redacție :

CĂRȚI

Al. T. Stamatiad
V. Demetrius
C. C. Giurescu
Adrian Pascu
Rudolf Mosse
Sextil Pușcariu

Gh. Maior
Const. Spirea

Sufletul lui Baudelaire
Nuvele alese
Buletinul comisiei ist. a României vol. V.
Irena — comedie în 3 acte —
Catalogul presei din România
Daco-Romania. Bulet. muzeului limbii
Române IV—partea I.
Cele 12 fete de împărat
Amarul Șc. Norm. băeți, Deva
1924—5. 1925—6.

Arad 1927.
„Sămănătorul“ Arad.
Vălenii de Munte.
„Sămănătorul“ Arad.
București

Cluj 1927.
„Sămănătorul“ Arad

Deva — Hunedoara

REVISTE, ZIARE.

Transilvania : Sibiu.
Junimea literară : Cernăuși.
Arhivele Ollencii : Craiova.
Țara Noastră : București.
Societatea de mâine : Cluj.
Grafica Română : Craiova.
Adevărul Literar : București.
Cultura poporului : Cluj.
Revista gen. a învățământ. : București.
Idcia Europeană : București.
L'Europa orientale : Roma-Italia.
Libertatea : Orăștie.
Gazeta oficială Inspectorat : Timișoara.
Gândul Nostru : Iași.
Orpheus : București.
Viața Școlară : Salu-Mare.
Clipa : București.
Convorbiri literare : București.

Făt frumos : Suceava.
Cosinzeana : Cluj.
Viața literară : București.
Banalul : Timișoara.
„Tinerimea Română“ : București
Universul literar : București.
Propilee literare : București.
Graiul Românesc : București
Răsăritul : București.
Realitatea : Cluj.
Izvoarașul : Bistrița-Mehedinți.
Floarea Soarelui : București.
Glasul Ardealului : Cluj.
Dumineca Poporului : București.
Flamura : Craiova.
Gândirea : București,
Natura : București.
Ramuri : Craiova.

Redacția și Administrația: Turnu-Severin
Strada Decebal

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**„Ești Datină, stăpâna noastră bună,
Ne logodești cu brazda de pământ,
Ne înfrățești cu gloria străbună
Ne ești, iubito, leagăn și mormânt.“**

TURNU-SEVERIN

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „RAMURI“ S. A. SUC. T-SEVERIN.